

Iran's Cultural Diplomacy as a Key Strategy in Strategic Relations with East African Countries

Majid Rasouli^{1*}

1. Assistant Professor, Department of Geopolitics, Center for African Studies, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

Email: m.rasouli@modares.ac.ir Received: 25.03.2023 Acceptance: 14.05.2023

*Journal of
Socio-political studies of Iran's
contemporary history*

eISSN: 2980-9770
<https://journalspsich.com>
Vol. 2, No 1, Pp: 523-570
Spring 2023

Original research article

How to Cite This Article:

Rasouli, M. (2023). Iran's Cultural Diplomacy as a Key Strategy in Strategic Relations with East African Countries, *spsich*, 2(1): 523-570.



© 2023 by the authors. License Iran-Mehr: The Institute for Social Study and Research, Tehran, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0 license) (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Abstract

Iran–Africa relations have deep historical roots. Africa has consistently been one of the main priorities of Iran's foreign policy. During the Cold War, Iran supported the process of decolonization across the African continent. Until 1979, Iran's engagement with Africa was based on mutual economic, political, and strategic interests. After the Islamic Revolution, the nature of these relations underwent significant transformations. In recent years, Iran's diplomatic and economic relations with East African countries have expanded, particularly in political, commercial, and developmental domains. Relying on principles such as non-interference in domestic affairs and the convergence of developing countries, Iran seeks to strengthen its position in this region and create counterweights to the influence of Western powers. Therefore, the purpose of this study is to examine the diplomatic and economic relations between Iran and East African countries. To achieve this objective, a descriptive–analytical method was employed. Findings indicate that, from an economic perspective, Iran seeks to benefit from the natural resources and developmental needs of East African countries, while these countries, in turn, require Iranian products and services in areas such as oil, petrochemicals, engineering, and technology. However, challenges such as sanctions and competition with other economic powers like China and India persist. From a diplomatic standpoint, some African countries aim to restrict the Islamic Republic of Iran's cultural and religious influence in the region; therefore, they establish relations with Iran's rivals, such as Israel and Saudi Arabia. In response, Iran, through cultural and religious diplomacy, attempts to expand its influence in the region. Overall, Iran's relations with this region possess considerable potential for development, yet they require strategic management of opportunities and challenges to achieve desirable outcomes.

Keywords: *Civilization, Islamic Civilization, New Islamic Civilization, Rationality, Indicator*

دیپلماسی فرهنگی ایران به مثابه راهبرد کلیدی در روابط استراتژیک با کشورهای آفریقای شرقی

مجید رسولی*

۱. استادیار، گروه ژئوپلیتیک مرکز مطالعات آفریقا، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

m.rasouli@modares.ac.ir

ایمیل نویسنده مسئول:

پذیرش: ۱۴۰۲/۰۲/۲۴

دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۰۵

چکیده

روابط ایران و آفریقا ریشه در تاریخ دارد. آفریقا همواره یکی از اولویت‌های اصلی سیاست خارجی ایران بوده است. ایران در دوران جنگ سرد از روند استعمار زدایی در سراسر آفریقا حمایت کرده بود. تا سال ۱۹۷۹، مشارکت ایران با آفریقا بر اساس منافع متقابل اقتصادی، سیاسی و استراتژیک بود. بعد از انقلاب اسلامی ماهیت این روابط دچار تغییرات و دگرگونی‌هایی شد. روابط دیپلماتیک و اقتصادی ایران با کشورهای آفریقای شرقی طی سال‌های اخیر به‌ویژه در زمینه‌های سیاسی، تجاری و توسعه‌ای گسترش یافته است. ایران با تکیه بر اصولی چون عدم مداخله در امور داخلی و همگرایی کشورهای در حال توسعه، در تلاش است تا جایگاه خود را در این منطقه تقویت کند و در مقابل نفوذ کشورهای غربی رقبا ایجاد نماید. از این رو هدف از این پژوهش بررسی روابط دیپلماتیک و اقتصادی بین ایران و کشورهای آفریقای شرقی است. در راستای دستیابی به این هدف از روش توصیفی-تحلیلی بهره گرفته شده است. یافته‌های تحقیق نشان داد از جنبه اقتصادی، ایران به دنبال بهره‌برداری از منابع طبیعی و نیازهای توسعه‌ای کشورهای آفریقای شرقی است، در حالی که این کشورها نیز به محصولات و خدمات ایران در حوزه‌های نفت، پتروشیمی، مهندسی و فناوری نیاز دارند. با این حال، چالش‌هایی مانند تحریم‌ها و رقابت با دیگر قدرت‌های اقتصادی مانند چین و هند وجود دارد. از منظر دیپلماتیک نیز برخی از کشورهای آفریقایی به دنبال محدود نمودن جمهوری اسلامی ایران برای نفوذ فرهنگی و مذهبی در این منطقه هستند از این رو با رقبای ایران همچون اسرائیل و عربستان سعودی ارتباط برقرار می‌نمایند و در مقابل ایران با ابزار دیپلماسی فرهنگی و مذهبی به دنبال گسترش نفوذ خود در منطقه است. به‌طور کلی، روابط ایران با این منطقه پتانسیل‌های زیادی برای توسعه دارد، اما نیازمند مدیریت هوشمندانه فرصت‌ها و چالش‌ها برای دستیابی به نتایج مطلوب است.

کلیدواژه‌ها: روابط دیپلماتیک، فرهنگ، اقتصاد، ایران، آفریقای شرقی

فصلنامه علمی

مطالعات سیاسی-اجتماعی تاریخ معاصر ایران

شاپا (الکترونیکی): ۹۷۷۰-۲۹۸۰
https://journalspsich.com
دوره ۲ | شماره ۱ | صص ۵۲۳-۵۷۰
بهار ۱۴۰۲

نوع مقاله: پژوهشی

به این مقاله به شکل زیر استناد کنید:

درون متن:

(رسولی، ۱۴۰۲)

در فهرست منابع:

رسولی، مجید. (۱۴۰۲). دیپلماسی فرهنگی ایران به مثابه راهبرد کلیدی در روابط استراتژیک با کشورهای آفریقای شرقی. مطالعات سیاسی-اجتماعی تاریخ معاصر ایران، ۲(۱): ۵۲۳-۵۷۰.

مقدمه و بیان مسئله

روابط بین‌الملل به‌ویژه روابط دیپلماتیک و اقتصادی میان کشورها، از ابعاد پیچیده و گسترده‌ای برخوردار است که تحت تأثیر عوامل مختلفی همچون تاریخ، سیاست‌های اقتصادی، منافع ژئوپولیتیک و فرهنگی قرار دارد. در این راستا، جمهوری اسلامی ایران در تلاش است تا با گسترش روابط خود با کشورهای مختلف دنیا، منافع ملی خود را تأمین کند و در عین حال به ایجاد همگرایی و همکاری‌های چندجانبه در سطح جهانی کمک کند. یکی از حوزه‌های نوظهور در سیاست خارجی ایران، توجه به قاره آفریقا و به‌ویژه کشورهای شرق این قاره است که به دلیل موقعیت ژئوپولیتیکی خاص، منابع طبیعی غنی، و پتانسیل‌های اقتصادی و تجاری، به عنوان فرصت‌های جدیدی برای همکاری و تبادل نظر با ایران محسوب می‌شوند. تعامل ایران با شرق آفریقا سابقه‌ای از نوسانات است که حول محور تداوم و تغییر می‌چرخد. قبل از انقلاب اسلامی (۱۹۷۹)، این روابط در زمان سلطنت محمدرضا پهلوی، شاه ایران آغاز شد و به شکل مجموعه‌ای از سیاست‌های خارجی طرفدار وضعیت موجود با هدف تداوم حضور فزاینده ناصری و کمونیستی-شوروی در آفریقای جنوب صحرا ادامه یافت. شاه به ویژه نگران نفوذ فزاینده اتحاد جماهیر شوروی و رژیم‌های تحت حمایت کمونیست‌ها در آفریقا بود. و دومی را به عنوان یک تهدید امنیتی مهم برای حکومت خود تلقی کرد. حکومت پهلوی آرزو داشت که نقش رهبری را به عنوان تأمین کننده امنیت اقیانوس هند با همکاری سایر کشورهای ساحلی آن بر عهده بگیرد. در آن پس‌زمینه، آفریقا از نظر استراتژیک برای شاه اهمیت یافت و بنابراین، ایران استراتژی‌هایی را دنبال کرد که هدف آن افزایش نفوذ کشور در منطقه بود، به‌ویژه از طریق روابط نزدیک‌تر با اتیوپی، کنیا و آفریقای جنوبی. با توجه به بحران نفتی که عمده‌تاً در اوایل دهه ۷۰ پیش می‌آمد و درآمدهای نفتی رو به رشد، ایران قادر به برقراری روابط تجاری با کشورهای آفریقایی بود که برخی از آن‌ها نیاز مبرمی به کمک مالی داشتند تا از حمایت دیپلماتیک برخوردار شوند. افزایش تاریخی درآمد صادرات نفت، جاه طلبی‌های شاه را برانگیخت تا ایران را به عنوان کشوری نوع دوست معرفی کند که مایل به ارائه

کمک‌های بشردوستانه و توسعه به کشورهای فقیر آفریقایی است. در این دوره، ایران به جز درگیری اسرائیل و فلسطین، موضع متعادلی در رابطه با اسرائیل داشت. نگاه ایران به موضوع فلسطین با جهان عرب همسو بود و همانطور که سوابق دیپلماتیک انگلیس نشان می‌دهد، موضع تهران در این زمینه بر پایه «جهان سومی» و لفاظی ضد استعماری با هدف فاصله گرفتن از آمریکا و در عین حال تحت فشار قرار دادن آن بنا شده است. (Shahvar, 2020: 59) شاه شخصاً معتقد بود که یک جبهه متحد در آفریقا ایجاد نماید (Chehabi, 2016: 688)

از سویی دیگر انقلاب اسلامی ۱۹۷۹ جهت‌گیری سیاست خارجی ایران را در سطوح مختلف تغییر داد. یکی از نیروهای محرکه سیاست خارجی ایران پس از انقلاب، ایدئولوژی دولت بود. رهبران سیاسی ایران پس از انقلاب، جوامع مسلمان آفریقایی را به‌عنوان زمینه‌ای مناسب برای «صدور انقلاب اسلامی» و گسترش ژئوپلیتیک تشیع در نظر گرفته‌اند. به عنوان مثال، در زیمبابوه، فعالیت‌های سفارت ایران نگرانی‌هایی را ایجاد کرد که نیروهای امنیتی این کشور را به علت ترویج «بنیادگرایی اسلامی» و «تلقین به جوانان» نگران نمود (Steele, 2021; 1378). علاوه بر این، جمهوری اسلامی ایران از سال‌های اولیه انقلاب، روابط دیپلماتیک خود را با کشورهای آفریقایی برای مقابله با نفوذ اقتصادی و دیپلماتیک غرب و متحدانش، از جمله اسرائیل، دنبال کرده است. ایران از طریق برقراری روابط تجاری با کشورهای آفریقایی که در آن جمهوری اسلامی از کشورهای آفریقایی حمایت مالی، کمک‌های نظامی و همکاری در زمینه‌های توسعه‌ای ارائه می‌کرد. علاوه بر این، جمهوری اسلامی ایران از سال‌های اولیه پس از انقلاب به دنبال گسترش روابط دیپلماتیک خود با آفریقا برای به رسمیت شناختن و مشروعیت بین‌المللی بوده است. یکی از ابتکارات دیپلماتیک اولیه جمهوری اسلامی ایران در این قاره، سفر دیپلماتیک آیت الله خامنه‌ای در سال ۱۹۸۶ به عنوان رئیس‌جمهور وقت بود. روابط خود را با منطقه بیشتر برای شکستن انزوای دیپلماتیک کشور پس از انقلاب گسترش دهد. جمهوری اسلامی ایران که درگیر جنگی طولانی با عراق بود که بلافاصله پس از انقلاب آغاز شد، به طور فزاینده‌ای از جامعه بین‌المللی جدا شد.

آفریقا در آن زمان در دسترس ترین منطقه برای ارتباط ایران بود. در ازای آن، ایران کمک‌های توسعه‌ای را ارائه کرد که بیشتر از طریق جهاد سازندگی و تامین نفت انجام می‌شد (Lob, 2016: 314)

پس از جنگ ایران و عراق و تغییر نظم جهانی پس از جنگ سرد، هاشمی رفسنجانی، رئیس جمهور پیشین ایران، رویکرد سیاست خارجی را با هدف عادی سازی جمهوری اسلامی ایران در سطح بین المللی اتخاذ کرد. در دهه گذشته با دامن زدن به روابط مبادلاتی، سیاست ایران در آفریقا به ویژه شرق را تقویت نمود. گسترش روابط جمهوری اسلامی ایران و سودان نمونه بارز این ابتکارات است. جمهوری اسلامی ایران به یکی از قوی ترین متحدان رژیم اسلامی حاکم در سودان تبدیل شد. ایران در پروژه‌های زیربنایی مختلفی در سودان سرمایه‌گذاری کرد، از جمله ساخت جاده‌ای به ارزش ۱۰ میلیون دلار که شمال کشور را به جنوب متصل می‌کند. این پروژه در دوره ریاست جمهوری محمد خاتمی، جانشین رفسنجانی، به پایان رسید و بنا به گزارش ها، توسط جهاد سازندگی ساخته شد. گزارش شده است که رفسنجانی ۳۰۰ میلیون دلار اعتبار به دولت سودان برای تامین مالی خرید تسلیحات چینی توسط البشیر ارائه کرده است (Wastnidge, 2011: 415). در دوره ریاست جمهوری احمدی نژاد، رئیس جمهور سابق ایران، از سال ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۳، ایران به دنبال تعامل فعال تر با آفریقا بود و آن را سپری در برابر تحریم‌های بین المللی می‌دانست. سیاست احمدی نژاد در آفریقا مبتنی بر روابط مذهبی با جوامع اسلامی شیعه، همکاری جنوب-جنوب و احساسات ضدغربی بود. ایران در این دوره عمدتاً با کشورهای غرب آفریقا ارتباط برقرار کرده و مراکز فرهنگی و آموزشی شیعیان را در کشورهایی مانند ساحل عاج، لیبیا و کامرون افتتاح کرده است. ایران همچنین سرمایه‌گذاری‌های زیرساختی در آفریقا از جمله ساخت بیمارستان، تأسیس شرکت‌ها و اعطای وام را به عنوان بخشی از سیاست همکاری جنوب و جنوب انجام داده است. این استراتژی‌های قدرت نرم با حمایت همه کشورهای غرب آفریقا از ایران، مانند رای‌گیری سازمان ملل برای وضعیت حقوق بشر در ایران در سال ۲۰۰۹، موفقیت‌آمیز بود (Lob, 2022). با این حال، اقتصاد

ایران به دلیل تحریم‌های اعمال شده تحت رهبری باراک اوباما، رئیس‌جمهور آمریکا، دچار یک شکست بزرگ شد. بنابراین، سیاست خارجی ایران تمام تمرکز خود را در تعقیب روابط با غرب تغییر داد تا به بن‌بست بر سر برنامه هسته‌ای ایران پایان دهد، زمانی که روحانی رئیس‌جمهور سابق در سال ۲۰۱۳ به قدرت رسید. رئیس‌جمهور روحانی اگرچه از آفریقا به عنوان اولویت اصلی ایران یاد کرد و خواستار تقویت سیاسی شد. در روابط اقتصادی و فرهنگی با آفریقا، تلاش زیادی برای پیگیری روابط با آفریقا صورت نگرفت. بی‌توجهی دولت روحانی به آفریقا از نبود سفرهای رسمی به آفریقا و متعاقب آن کاهش تجارت ایران و آفریقا در دوران دولت وی مشهود بود (Lob, 2022). رئیسی از زمان آغاز به کار خود در سال ۲۰۲۱، بر رویکرد سیاست خارجی غیرغربی مبتنی بر دو رکن کلیدی تمرکز کرده است: اول، تقویت روابط با شرق به‌ویژه با روسیه و چین و دوم تأکید بر گسترش نفوذ ایران در جنوب جهانی به‌ویژه با آفریقا و آمریکای لاتین. از جمله این اقدامات سرمایه‌گذاری ایران در شرکت‌های دانش بنیان است که به دنبال تجاری سازی تحقیقات در زمینه دارو، بهینه سازی زنجیره تامین مواد غذایی، مکانیزاسیون کشاورزی و به حداکثر رساندن محصول هستند (Naeni, 2022). کشورهایی مانند جمهوری دموکراتیک کنگو از بسیاری از شرکت‌های دانش بنیان ایرانی برای سرمایه گذاری در کینشاسا دعوت کرده است.

بنابراین می‌توان بیان نمود کشورهای شرق آفریقا به دلیل موقعیت استراتژیک خود در میان اقیانوس هند و دریای سرخ، نقش مهمی در مبادلات تجاری، اقتصادی و سیاسی منطقه ایفا می‌کنند. این منطقه که شامل کشورهای مهمی نظیر اتیوپی، کنیا، سودان جنوبی، سومالی، و جیبوتی است، علاوه بر موقعیت جغرافیایی ویژه، دارای منابع طبیعی فراوان و بازارهای مصرفی در حال رشد است که می‌تواند زمینه‌ساز توسعه روابط اقتصادی و تجاری با ایران باشد. از سوی دیگر، کشورهای شرق آفریقا در تلاش هستند تا با بهره‌برداری از فرصت‌های بین‌المللی، روند توسعه اقتصادی خود را تسریع کنند و در این میان، ایران به عنوان یک شریک استراتژیک می‌تواند در زمینه‌هایی چون انرژی، زیرساخت‌ها، کشاورزی، و بهداشت همکاری‌های

متعددی با این کشورها داشته باشد. در این زمینه، سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در قبال کشورهای شرق آفریقا می‌تواند بر مبنای اصول چندجانبه‌گرایی، توسعه روابط تجاری، فرهنگی و سیاسی با هدف تقویت همکاری‌های دوجانبه و منطقه‌ای شکل گیرد. در کنار این روابط اقتصادی، ایران می‌تواند با کشورهای شرق آفریقا در زمینه مسائل سیاسی، امنیتی و توسعه پایدار نیز همکاری داشته باشد. بنابراین، بررسی روابط ایران با کشورهای شرق آفریقا نیازمند تحلیل و ارزیابی دقیق از فرصت‌ها و چالش‌های موجود در این حوزه است. این پژوهش با هدف بررسی و تحلیل ابعاد مختلف روابط ایران و کشورهای شرق آفریقا، به‌ویژه در زمینه‌های اقتصادی، تجاری و سیاسی، تلاش دارد تا چشم‌اندازهای جدیدی برای توسعه این روابط در آینده ترسیم کند.

ابعاد اقتصادی و دیپلماتیک روابط ایران و آفریقای شرقی

ایران برای کشورهای شرق آفریقا اهمیت ویژه‌ای قائل است. در این منطقه زمینه گسترده‌ای برای فعالیت‌های سیاسی، نظامی و اقتصادی، به ویژه کشورهای همسایه ساحل دریای سرخ، متصور می‌شود. از زمان استقلال این کشورها، قاره آفریقا هدف ثابت سیاست خارجی ایران بوده است. تهران روابط دیپلماتیک خود را با کشورهای قاره برقرار کرد، اما این رابطه با آغاز انقلاب ایران در سال ۱۹۷۹ کاهش یافت و این ضعف تا دهه نود قرن گذشته ادامه داشت که شاهد برخی از گشودگی‌های سیاست خارجی ایران در قاره بود. که در ادامه به بررسی ابعاد مختلف روابط ایران با کشورهای آفریقای شرقی در ابعاد اقتصادی، فرهنگی و دیپلماتیک پرداخته شده است.

بعد اقتصادی

بروندی: پس از انقلاب اسلامی ایران، صادرات نفت تهران به بروندی کمک کرد تا روابط خود را با کشورهای دیگر گسترش دهد. کشورهای آفریقایی، از جمله کامرون، چاد و جمهوری آفریقای مرکزی، از سرمایه‌گذاری‌های ایرانی برای توسعه زیرساخت‌های خود دعوت کردند. پس از پایان جنگ داخلی در بوروندی در سال ۲۰۰۵ و با وجود اینکه جمعیت مسلمان این کشور کم بود، ایران از ایده افتتاح

سفارت در گیتها برای گسترش روابط استقبال کرد. سفارت در سال ۲۰۱۰ تأسیس شد، اما بسیاری از منتقدان در ایران این سؤال را مطرح کردند که آیا اساساً روابط با بوروندی وجود دارد یا خیر، با توجه به اینکه این کشور آفریقایی پیش از آن سفارت نداشت و چنین سرمایه‌گذاری سنگینی را تضمین کرده بود. در سال ۲۰۱۴، ایران برای توسعه برنامه‌های مشترک در مبارزه با افراط‌گرایی، خشونت و تروریسم با بوروندی تماس گرفت. ایران در سال ۲۰۱۷ یک سفیر معتبر به گیتها فرستاد و بر تعهد خود برای کمک به ایجاد ثبات در این کشور آفریقایی تأکید کرد. همچنین، ایران مشوق‌هایی از جمله معاملات عادلانه انرژی برای کمک به توسعه بخش نفت و گاز بوروندی ارائه داد. با این حال، بعد از برگزاری نشست‌های مشترک و با وجود اینکه بوروندی قبلاً از ایران خواسته بود تجربیات خود را در زمینه انرژی به اشتراک بگذارد، توافق عمده‌ای در این زمینه حاصل نشد. تهران همچنین فرصت‌هایی را برای گسترش گردشگری، مبادلات آموزشی و همکاری در جنبش غیرمتمعه‌ها (NAM) در سال ۲۰۱۳ پیشنهاد کرد. در همان سال، دو کشور قراردادهایی در بخش‌های کشاورزی، فنی، بهداشت، آموزش، سرمایه‌گذاری، بازرگانی و دیپلماتیک امضا کردند. ایران همچنین پیشنهاد کمک به بوروندی در زمینه تولید برق و واردات بنزین را داد (Zarif, 2017). در تلاش برای احیای روابط در سال ۲۰۱۴، ایران به دنبال فرصت‌های جدید سرمایه‌گذاری در بوروندی بود. پس از نهایی شدن توافق هسته‌ای ایران در سال ۲۰۱۵، گیتها دوباره به سرمایه‌گذاری‌های ایرانی علاقه‌مند شد و از جامعه تجاری ایران دعوت کرد. در همان سال، محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه ایران، به بوروندی سفر کرد. در سال ۲۰۱۶، بوروندی و ایران برای گسترش ارتباطات علمی و آموزشی در سطح دانشگاه توافق کردند و حداقل هشت دانشجوی بوروندی تحصیلات خود را در دانشگاه‌های معتبر ایران آغاز کردند. این دانشجویان علاوه بر تحصیلات میدانی تخصصی، آموزش‌هایی در مورد انقلاب اسلامی ایران دریافت کردند. بوروندی همچنین به ترویج فرهنگ ایرانی و زبان فارسی علاقه نشان داد.

کومور: کومور میزبان مهاجران منطقه خلیج فارس، از جمله یک جامعه تجاری ایرانی است. اما جنگ داخلی که در سال‌های ۱۹۹۳-۱۹۹۴ و دوباره در سال‌های ۱۹۹۷-۱۹۹۹ شعله‌ور شد، مانع از پیشرفت این کشور شد. پس از پایان جنگ داخلی، موروئی (پایتخت کومور) روابط صمیمانه‌ای با تهران برقرار کرد و ایران به کومور ۲ میلیون دلار وام برای ساخت ۵۰۰ واحد مسکونی پیشنهاد داد.

جیبوتی: پس از انقلاب، ایران جیبوتی را به‌عنوان دروازه‌ای استراتژیک به آفریقا و دریای سرخ می‌دید و آن را پلی به شبه‌جزیره عربستان می‌دانست. تهران به‌طور خاص امیدوار بود که زیرساخت‌های توسعه‌یافته جیبوتی بتواند پروژه‌های ساختمانی ایرانی را جذب کند. در سال‌های بعد، ایران به ایجاد زیرساخت‌های محلی در جیبوتی کمک کرد، از جمله ساخت پارلمان این کشور در سال ۱۹۹۷. تهران و شهر جیبوتی همچنین طی مذاکراتی که در حاشیه کنفرانس OIC در تهران برگزار شد، به گسترش فعالیت‌های شرکت‌های ایرانی و بخش خصوصی در این کشور پرداختند. تا سال ۲۰۰۸، ایران همچنین در مقابل عملیات دزدی دریایی در دریای سرخ و نگرانی‌هایی که در خصوص امکان ارسال تسلیحات ایرانی به یمن از طریق بنادر جیبوتی وجود داشت، حضور خود را گسترش داد (Msaddek, 2019).

گزارش‌ها از حضور کشتی‌های جنگی ایران در دریای سرخ نیز حکایت داشت. تهران همچنین سعی کرد از بنادر و فرودگاه‌های جیبوتی به‌عنوان مسیرهای جایگزین برای صادرات نفت خود از طریق باب‌المندب به کانال سوئز استفاده کند. در همین راستا، ایران به جیبوتی وام‌هایی بالغ بر ۱۰ میلیون دلار تمدید کرد (Asr Iran, 1394). در سال ۲۰۰۳، ایران موافقت کرد که دو شرکت ایرانی را تأمین مالی کند و اجازه دهد که ساختمان جدید پارلمان جیبوتی و یک مرکز تجاری با حمایت اتاق بازرگانی ایران ساخته شود، پس از انعقاد قرارداد همکاری تجاری بین دو کشور در سال ۲۰۰۶، دو کشور برای ایجاد سرمایه‌گذاری مشترک در زمینه فروش گاز طبیعی مایع (LNG) و سوخت به مدت دو سال وارد مذاکره شدند و همچنین به تقویت قابلیت‌های امنیتی و دفاعی جیبوتی پرداختند. ایران بعداً خودروی سمند مونتاژ شده در ایران را به جیبوتی ارسال کرد. در سال ۲۰۱۳، جیبوتی سفیر

جدیدی در ایران منصوب کرد و در سال ۲۰۱۴، ایران ساختمان پارلمان جیبوتی را که با وام‌های ایرانی ساخته شده بود افتتاح کرد؛ این ساختمان توسط معماران ایرانی طراحی شده بود، اما جیبوتی نتوانسته بود وام‌ها را بازپرداخت کند. ایران همچنین با توسعه پروژه‌هایی در بندر جیبوتی به منظور افزایش ظرفیت پذیرش صادرات ایرانی موافقت کرد. تهران در ادامه تلاش کرد تا از دیگر مسیرهای حمل و نقل جیبوتی، از جمله زیرساخت‌های فرودگاهی این کشور، استفاده کند و همچنین به دنبال مسیرهای جایگزین برای صادرات نفت خود از طریق کانال سوئز و با توافق مقامات مصری بود. اما فعالیت‌های ایران در دریای سرخ با افزایش تنش‌ها در این منطقه همراه بود.

اریتره: در سال ۲۰۰۹، ایران، اریتره و الجزایر برای گسترش سرمایه‌گذاری سه‌جانبه و فرصت‌های اقتصادی به توافق رسیدند همچنین جمعیت هلال احمر ایران به اریتره کمک کرد و پیشنهاداتی برای تقویت زیرساخت‌های محلی این کشور آفریقایی ارائه شد (Farrar, 2009). در سال‌های بعد، انزوای بین‌المللی اریتره باعث شد این کشور بنادر خود را در اختیار نیروی دریایی ایران قرار دهد. کشتی‌های ایرانی از بنادر ماساوا بازدید کردند (<https://www.reuters.com>). ایران عملیات ضد دزدی دریایی در دریای سرخ را از طریق بندر عصب گسترش داد، اما این امر نگرانی‌هایی را در مورد توانایی ایران برای ارسال تسلیحات به حوثی‌های یمن از این مسیر ایجاد کرد و دسترسی ایران به دریای سرخ را تقویت کرد. اریتره از سال ۲۰۱۴ شروع به خارج کردن خود از انزوای بین‌المللی کرد، پس از اینکه امارات متحده عربی و عربستان سعودی تعاملات دیپلماتیک و تجاری خود را افزایش دادند و از ایران فاصله گرفتند. این تعاملات منجر به سرمایه‌گذاری و ابتکارات امنیتی به رهبری کشورهای عربی در بندر عصب و توافق صلح میان اریتره و اتیوپی و جیبوتی همسایگان این کشور شد. در سال ۲۰۱۶، پس از قطع روابط ریاض با تهران، ایران به دنبال دسترسی گسترده‌تری به دریای سرخ بود که این استراتژی غالباً توسط ارتش و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با تأکید بر رهبری عملیات ضد دزدی دریایی بیان می‌شد. هدف ایران تسهیل تجارت از طریق کانال سوئز بود. اما تلاش‌های ایران

برای ایجاد بنادر دریایی در دریای سرخ با مشکل مواجه شد، چرا که اریتره تصمیم به قطع روابط دیپلماتیک گرفت. اریتره سپس به مذاکرات با سایر کشورهای شاخ آفریقا، عربستان سعودی و مصر پیوست تا اتحاد امنیتی در سطح منطقه‌ای برای تقویت امنیت دریای سرخ ایجاد کند.

کنیا: کنیا با وجود تنش‌های امنیتی با ایران، همچنان شریک تجاری مهمی برای ایران باقی ماند. در سال ۱۹۹۶، رئیس‌جمهور رفسنجانی برای امضای توافق‌های جدید اقتصادی از کنیا بازدید کرد. این توافق‌ها شامل زمینه‌های مختلفی همچون توسعه محیط زیست و دام، مبارزه با مواد مخدر، توسعه گردشگری، ترویج خدمات پستی، ایجاد خطوط تلفن مستقیم و گسترش بندر و روابط دریایی بود. این قراردادهای ایران این امکان را داد که در زیرساخت‌های کنیا مشارکت کند، از جمله پروژه‌هایی مانند سدسازی، توسعه نیروگاه‌ها، ساخت پالایشگاه‌ها، بازسازی پالایشگاه قدیمی مومباسا، ساخت صنایع پتروشیمی و تعمیر جاده‌ها. در مقابل، کنیا به خرید تراکتور، ماشین‌آلات کشاورزی، محصولات مخابراتی و مواد معدنی ایرانی علاقه‌مند شد. دو سال بعد، کنیا و ایران مذاکراتی برای گسترش همکاری‌ها در بخش‌های تجاری، گمرکی، بانکی، نفتی، صنعتی، فنی، کشاورزی، ارتباطات و حمل‌ونقل آغاز کردند. همچنین، دو کشور بر سر ایجاد مسیرهای هوایی و مراکز ورزشی به توافق رسیدند و همکاری‌های خود را در زمینه‌های شیلات، بهداشت و جنگلداری تقویت کردند (Schmitt, 2020). در سال ۲۰۰۹، رئیس‌جمهور احمدی‌نژاد از این کشور بازدید کرد و توافقاتی برای صادرات نفت به کنیا منعقد کرد. همچنین پرواز مستقیم برقرار شد و بورسیه‌های تحصیلی به دانشجویان کنیایی برای تحصیل در مؤسسات آموزش عالی ایران ارائه شد. طبق گزارش‌ها، کنیا ۵۰۰ هزار دلار از ایران برای توسعه بخش کشاورزی خود دریافت کرده بود. اگرچه توافق نفتی برای صادرات روزانه ۸۰,۰۰۰ بشکه نفت به کنیا تا سال ۲۰۱۲ نهایی شد، به دلیل تحریم‌ها علیه ایران این توافق لغو شد. با این حال، کنیا و ایران با سرمایه‌گذاری مشترک در ساخت مسیرهای انتقال مواد غذایی از بندر امام خمینی به بندر مومباسا موافقت کردند که ایران آن را به عنوان دروازه ورود محصولات

ایرانی به آفریقا می‌دید. در سال ۲۰۱۴، کنیا علاقه خود را به توسعه روابط با ایران در زمینه‌های صنعتی، فناوری و علمی اعلام کرد و دو کشور تفاهم‌نامه‌ای برای گسترش همکاری‌ها در این زمینه‌ها و سایر بخش‌ها نظیر حمل‌ونقل، زیرساخت‌ها، کشاورزی، آبیاری، مدیریت منابع آب، بهداشت و مسکن امضا کردند. کنیا اعلام کرد که روابط تجاری خود را با ایران، علی‌رغم تحریم‌ها، حفظ خواهد کرد، چرا که بسیاری از کشورهای دیگر نیز همین مسیر را دنبال کرده‌اند. در سال ۲۰۱۵، محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه ایران، به کنیا سفر کرد و دو کشور توافقنامه مالیاتی امضا کردند تا تجارت میان آن‌ها تسهیل شود. کنیا چای به ایران صادر می‌کرد و استان لاهیجان ایران نیز به دنبال ارسال مواد غذایی و مصالح ساختمانی به کنیا بود. در سال ۲۰۱۷، ایران نمایشگاهی از محصولات خود را برگزار کرد و اعلام کرد که روابط بانکی خود با کنیا را از سر خواهد گرفت. با این حال، طبق گزارش‌ها، کنیا اقدام به مسدود کردن حساب‌های تجاری ایران در بانک‌های خود کرد تا از تحریم‌ها پیروی کند. هزینه محصولات ایرانی در بازارهای کنیا به دلیل استفاده ایران از بنادر امارات برای حمل و نقل افزایش یافت. ایران جامعه تجاری خود را تشویق کرد تا در بخش کشاورزی و مواد غذایی در کنیا سرمایه‌گذاری کنند. این بخش‌ها شامل صنعت گوشت، مواد غذایی تازه و لبنیات، اقلام غذایی خشک و پودر شده، و همچنین تولید عسل و زنبورداری بودند (<https://www.radiofarda.com>). فراتر از کشاورزی، تهران سرمایه‌گذاری‌ها را در طیف گسترده‌ای از بخش‌ها تشویق کرد، از جمله تولید کالاهای چرمی، مصالح ساختمانی سبک، کنسانتره، LPG و قطران، مواد شیمیایی و پتروشیمی، و همچنین صنعت بسته‌بندی برای مواد شوینده و پاک‌کننده‌ها، مسکن و املاک، صنعت ساخت‌وساز و پنجره‌سازی، تولید مبلمان اداری و تزئینی، صنعت چوب، و صنایع برق‌آبی و خورشیدی. ایران همچنین بیشتر به سرمایه‌گذاری در جاده‌ها، سدسازی و نفت در کنیا تشویق کرد و در سیستم راه‌آهن کنیا برای حمل کالا و خدمات ایرانی مشارکت داشت. برنامه چشم‌انداز ۲۰۳۰ کنیا، که بر اساس یک دستور کار بلندپروازانه برای رسیدن به اهداف امنیت غذایی، مسکن باثبات و تولید

پایدار است، انگیزه بیشتری برای سرمایه‌گذاری ایران در این کشور آفریقایی فراهم کرد (Fallahi, 2019). اگرچه کنیا در سال‌های ۲۰۱۹-۲۰۲۰ به سمت گسترش روابط تجاری خود با اسرائیل حرکت کرد، همچنان در حال مذاکره با شرکت‌های ایرانی دانش‌بنیان برای بررسی فناوری‌های نوآورانه در زمینه‌های مدیریت آب، کشاورزی، حفاظت از محیط زیست و انرژی‌های تجدیدپذیر بود کنیا بر تمایل خود برای ادامه روابط با ایران به عنوان دو کشور تاکید کرد. دو کشور ترتیبات مبادله‌ای را بررسی کردند. همچنین از تجار ایرانی خواسته شد که در آفریقا در بخش‌های ساختمانی، معدنی، نساجی، بهداشتی و صنعتی این کشور سرمایه‌گذاری کنند. امنیت غذایی کنیا و توانایی آن برای خدمت به عنوان دروازه‌ای برای ورود به پنج کشور آفریقایی که فاقد بنادر خود هستند، علاقه ایران به سرمایه‌گذاری در این کشور آفریقایی را تحریک کرده است، در حالی که کنیا این فرصت را می‌بیند که می‌تواند موز، قهوه و انبه به ایران صادر کند. علاوه بر این، تهران کنیا را به عنوان یک بازار بالقوه قوی برای نفت و گاز ایران می‌بیند.

ماداگاسکار: ماداگاسکار از لحاظ تاریخی میزبان یک جامعه تجاری مهاجر ایرانی بوده و تلاش کرده است روابط خود را با ایران گسترش دهد تا تجارت نفت خام پس از انقلاب ۱۹۷۹ تسهیل شود. ایران نفت به پالایشگاه‌های ماداگاسکار ارسال کرد و در سال ۱۹۸۴ سفارت خود را در آنتاناناریوو افتتاح کرد. در سال ۱۹۹۷، ایران کمک‌های بشردوستانه از طریق جمعیت هلال احمر به ماداگاسکار پس از طوفان مرگبار ارائه داد. (<http://www.afiran.ir>). در سال ۱۹۹۸، تهران به ماداگاسکار وام اعطا نمود تا دسترسی ایران به اقیانوس هند و شهرهای بندری آن را تقویت کند و تبادلات پارلمانی بین دو کشور را در راستای همکاری‌های کشورهای ساحلی اقیانوس هند ترویج کند. اما مشکلات مالی ماداگاسکار باعث شد این کشور نتواند سفارت خود را در تهران افتتاح کند (Moradi, 1399). در سال ۲۰۰۲، ایران به طور موقت فعالیت‌های سفارت خود در ماداگاسکار را به حالت تعلیق درآورد، اما همچنان به اعزام نمایندگان برای بازدید از این کشور ادامه داد (<http://www.qudsonline.ir>). ایران به دنبال فرصت‌هایی برای گسترش تجارت

در بخش‌های غیرنفتی با ماداگاسکار، از جمله در بخش‌های کشاورزی، شیلات، خودروسازی، پتروشیمی، فناوری، پزشکی، زیرساخت، گردشگری و مخابرات است. ایران همچنین صنعت ماهیگیری ماداگاسکار را در مناطق انحصاری اقتصادی مورد بررسی قرار داده و به اشتراک‌گذاری تخصص و سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی در این زمینه توجه داشته است. پس از انعقاد توافق هسته‌ای، ایران از نمایندگان ماداگاسکار دعوت کرد تا از کارخانه‌های محلی آن بازدید کنند و از تخصص ایران برای تقویت همکاری‌های اقتصادی استفاده کنند. در سال ۲۰۱۶، ماداگاسکار مجدداً نیاز خود به انرژی و سوخت را اعلام کرد و درخواست کمک فنی برای تولید سوخت پاک خودرو از ایران نمود (<https://bit.ly/2RrTzKA>). در سال ۲۰۱۷، ایران پیشنهاد تامین سوخت، محصولات پتروشیمی، لوازم خانگی و کشاورزی، بهداشت و درمان، و بخش‌های گردشگری را به ماداگاسکار داد و تلاش کرد فعالیت شرکت‌های ایرانی را در این کشور تسهیل کند (<http://shakhesabz.ir>). پس از اعمال مجدد تحریم‌ها علیه ایران، این کشور از آنتاناناریوو خواست تا از تخصص تجاری ایران بهره‌برداری کند و دو کشور توافق کردند فرصت‌های سرمایه‌گذاری را برای یکدیگر باز کنند.

مالاوی: در دوران ریاست جمهوری محمد خاتمی، مالاوی با ایران ارتباط برقرار کرد و از ایران برای تقویت روابط خود در قالب جنبش عدم تعهد (NAM) دعوت کرد تا تخصص خود را در بخش‌های کشاورزی، بهداشت و مدیریت منابع آب با مالاوی به اشتراک بگذارد. ایران بر تعهد خود به توسعه بخش کشاورزی مالاوی تأکید کرد و یک دهه بعد، ایران خدمات آموزش فنی و حرفه‌ای به مالاوی ارائه داد. همچنین ایران و مالاوی به توافق رسیدند تا شرایط ویزا برای اقامت یک ماهه را لغو کنند. (Majlis, 1399) در سال ۲۰۰۹، ایران شروع به تمرکز بر بخش معدن مالاوی کرد و علاقه‌مند به استخراج اورانیوم برای برنامه هسته‌ای خود بود. در سال ۲۰۱۱، تهران به لیلونگوه پیشنهاد ۵۰ میلیون دلار برای توسعه صنعت معدن اورانیوم در مالاوی داد. مالاوی در پاسخ اعلام کرد که به منظور تقویت روابط دوجانبه، سفارت خود را در تهران خواهد گشود، که با موضع قبلی خود که به دنبال

روابط نزدیکتر با افزایش کمک‌ها از تهران بود، تضاد داشت. در سال ۲۰۱۴، مالاوی و ایران برای گسترش همکاری‌ها در تولید تنباکو در این کشور آفریقایی وارد مذاکره شدند و ایران پیشنهاد کمک بیشتری برای توسعه فناوری آبیاری در مالاوی ارائه داد. (<https://www.irna.ir>)

موریس: موریس که در اقیانوس هند و نزدیک به آب‌های آسیای غربی قرار دارد، مدت‌هاست که از اهمیت بالایی برخوردار بوده است. روابط این کشور با کشورهای خلیج فارس به‌ویژه ایران، به دلیل تعاملات تاریخی و دیپلماتیک، در سطحی مثبت حفظ شده است. ایران توانسته است روابط صمیمانه خود را با موریس، با وجود موانع دیپلماتیک، حفظ کند. پس از انقلاب اسلامی، سفیران ایران در ماداگاسکار اعتبار ویژه‌ای به روابط ایران و موریس دادند. ایران و موریس از طریق جنبش عدم‌تعهد (NAM) و سازمان همکاری‌های اقیانوس هند (IORA) به همکاری ادامه داده‌اند. پس از سال ۲۰۰۲، ایران روابط تجاری خود را با این کشور جزیره‌ای گسترش داد، به‌ویژه با توجه به منابع دریایی و ظرفیت‌های غنی موریس برای کمک به توسعه دریایی ایران. بندر لوئیس به طور خاص به دنبال همکاری با تهران در زمینه گردشگری و شیلات بود.

ایران موریس را به عنوان کشوری می‌بیند که نقش مثبتی در ارتقای وحدت و امنیت کشورهای اقیانوس هند ایفا می‌کند، به‌گونه‌ای که منافع دریایی ایران تأمین شود. روابط تجاری دو کشور در این زمینه گسترش یافته است. در عین حال، نهادهای دینی ایران تصمیم موریس برای تعلیق روابط با ایران پس از حمله اسرائیل به غزه در سال ۲۰۰۹ را پذیرفتند، هرچند موریس همکاری خود را با ایالات متحده برای مقابله با تهدیدات القاعده، که تهدیدی برای منافع ایران بود، حفظ کرد (<https://www.tehrantimes.com>).

موزامبیک: روابط تجاری نزدیک موزامبیک با آفریقای جنوبی، مپوتو را به یک مقصد تجاری جذاب برای ایران تبدیل کرد. در سال ۲۰۱۷، ایران پس از بیش از دو دهه، سفارت خود را در مپوتو بازگشایی کرد و قصد داشت روابط اقتصادی خود را با موزامبیک از سر بگیرد (<https://clubofmozambique.com>). تهران به

دنبال فرصت‌هایی برای گسترش تجارت در معادن و بخش نفت بود، گاهی اوقات از طریق ترتیبات مبادله با مپوتو. مپوتو سپس وارد مذاکره شد تا کود اوره از ایران دریافت کند. ایران در سال‌های ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۰ به ارزش ۳.۸ میلیون دلار صادرات به موزامبیک داشت. واردات موزامبیک از ایران شامل ماشین‌آلات بیسکویت‌سازی، محصولات پلاستیکی و آجر بود (<http://www.tccim.ir>).

رواندا: رواندا در سال ۲۰۱۸ به دنبال گسترش روابط خود با تهران بود و از سرمایه‌گذاری‌های ایرانی در پروژه‌های عمرانی استقبال کرد. کیگالی همچنین مبادلات مردم به مردم را تشویق نمود، اما با احتیاط از تهران خواست تا همگرایی و وحدت منطقه‌ای و بین‌المللی را تقویت کند، در زمانی که سیاست‌های خود را در آفریقا پیش می‌برد. رواندا و ایران در زمینه‌های مختلفی از جمله تبادلات پارلمانی و روابط فرهنگی گفت‌وگو کردند. علاوه بر این، کیگالی از ایران دعوت کرد تا پروژه‌های فنی و علمی خود را معرفی کند و ایران نیز علاقه‌مندی خود را به مشارکت در پروژه‌های مخابراتی در رواندا اعلام کرد. ایران بیشتر به دنبال ایجاد قراردادهای همکاری با رواندا در بخش انرژی بود و همچنین پیمانکاران ایرانی را برای ارائه خدمات در زمینه‌های مختلف مانند ساخت نیروگاه‌ها، جاده‌ها، حمل و نقل و تأسیسات ذخیره‌سازی به رواندا اعزام می‌کرد. اما دستیابی ایران به رواندا با موانعی روبرو شد، زیرا تحریم‌ها و نفوذ محدود ایران در قاره آفریقا باعث شد روابط این کشور با دیگر کشورهای منطقه مانند عربستان سعودی، ترکیه و اسرائیل قوی‌تر باشد.

سیشل: روابط سیشل و ایران مدتی محدود بوده است اما روابط قوی سیشل با روسیه، چین، هند و پیش از این با کره شمالی - که همه این کشورها روابط صمیمانه‌ای با ایران دارند - به این معنی است که سیشل می‌تواند برای ایرانیان کشوری دسترسی‌پذیرتر باشد. (<https://www.middleeasteye.net>) ویکتوریا و تهران در طول سال‌ها چندین قرارداد واردات و صادرات با ایران منعقد کرده‌اند، از جمله ارسال نمک و انگور از سیشل و دریافت ماهی و تجهیزات دندانپزشکی و جراحی در ازای آن. سیشل گاه به گاه از تیم‌های پزشکی و بهداشتی از ایران

درخواست کمک برای آموزش جمعیت محلی در حوزه پزشکی، با توجه به موفقیت نسبی ایران در ساخت شبکه‌های محلی ارائه‌دهندگان سلامت جامعه کرده است. ایران سیشل را کشوری باثبات برای پیشبرد تجارت می‌بیند، با توجه به اینکه در رقابت اقتصادی از جایگاه بالایی برخوردار است. سیشل یکی از بالاترین نرخ‌های تولید ناخالص داخلی سرانه اسمی را در آفریقا دارد و بنابراین مقصد جذابی برای سرمایه‌گذاران ایرانی محسوب می‌شود. در ژانویه ۲۰۲۰، ایالات متحده تجارت شرکت "Pamchel" مستقر در سیشل را به اتهام فعالیت به عنوان یک شرکت پیشرو برای تسهیل تجارت با ایران تحریم کرد.

سودان جنوبی: در حال حاضر، حدود ۶۸ درصد یا بیشتر از ذخایر نفت سودان متعلق به سودان جنوبی است که این کشور آفریقایی را به شریک بالقوه انرژی برای کشورهایی مانند ایران تبدیل می‌کند و می‌تواند مشارکت‌های انرژی ایران را در این قاره از طریق روابط با سودان جنوبی گسترش دهد.

تانزانیا: در سال ۱۹۸۷، رئیس‌جمهور آیت الله خامنه‌ای برای راه‌اندازی پروژه‌های جهاد سازندگی به تانزانیا سفر کرد. این جمله معروف است که «تانزانیا برای ایران در آفریقا همان چیزی است که سوریه برای ایران در جهان عرب است». سال بعد، دودوما و تهران توافق کردند که کمیسیون مشترکی برای گسترش روابط ایجاد کنند. در سال‌های بعد، دو پایتخت یک گروه دوستی بین پارلمانی راه‌اندازی کردند. تانزانیا در مجامع بین‌المللی از موضع ایران در مورد برنامه هسته‌ای خود حمایت کرد. اما در سال ۲۰۰۵، مقامات تانزانیا یک محموله اورانیوم از جمهوری دموکراتیک کنگو به ایران کشف کردند (<http://www.afiran.ir>). ایران این ادعا را رد کرد و علاقه‌مندی خود به واردات اورانیوم را انکار کرد. با این حال، تحت تحریم‌های سال ۲۰۱۲، ایران از کشتی‌های با پرچم تانزانیا برای صادرات کالا استفاده می‌کرد. دودوما تحقیقاتی انجام داد و کشتی‌ها را از ثبت‌نام خارج کرد، اما تأکید کرد که روابط خود را با تهران در دیگر زمینه‌ها ادامه خواهد داد. در سال ۲۰۱۴، مؤسسات دفاعی دو کشور قراردادی برای تقویت توان نیروی دریایی ایران امضا کردند تا به‌طور منظم در بنادر کشور آفریقای شرقی توقف کند. دو کشور

همچنان به تعامل به عنوان اعضای IORA ادامه دادند و هدف خود را ارتقای توسعه متوازن در منطقه قرار دادند. (<https://in.reuters.com>)

تانزانیا یکی از اولین کشورهای آفریقایی بود که جهاد سازندگی تصمیم گرفت بر آن تمرکز کند. فعالیت‌های گسترده‌تر این سازمان در منطقه رودخانه روفیجی با توجه به سطح بالای فقر، که کشورهای دیگر پروژه‌های خود را در آن ترک کرده بودند، آغاز شد. سیل در منطقه ایکوپیری منجر به گسترش طرح‌های کشاورزی سازمان جهاد سازندگی در تانزانیا شد و در حداقل پنج قرارداد توسعه اقتصادی با تهران منعقد گردید. جهاد سازندگی همچنین توافقات جدیدی با تانزانیا در سفر دولتی رئیس‌جمهور رفسنجانی به این کشور در سال ۱۹۹۶ به دست آورد. با این حال، بیشتر این پروژه‌ها یا ضعیف اجرا شدند یا هیچ‌گاه به نتیجه نرسیدند که این موضوع باعث شد شهرت ایرانی‌ها در این کشور کاهش یابد. در سال ۲۰۰۶، تانزانیا هشتمین شریک تجاری بزرگ ایران بود و دو کشور مذاکراتی را برای گسترش همکاری‌ها آغاز کردند. در سال ۲۰۰۹، برای تقویت گردشگری، آن‌ها توافق کردند که همکاری‌های مشترک در بخش کشاورزی را افزایش دهند و ایران تمایل خود را برای تأسیس یک دفتر کشاورزی در دارالسلام ابراز کرد. در همان سال، تانزانیا و ایران توافق کردند که همکاری‌های خود را در بخش بهداشت گسترش دهند. در سال ۲۰۱۰، دودوما و تهران قراردادهایی در زمینه شیلات، تولید سیمان و فرآوری گوشت امضا کردند. در سال ۲۰۱۵، محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه ایران، در سفر خود به تانزانیا چالش‌های موجود را تایید کرد. ایران به دلیل مشکلات ناشی از تحریم‌ها در تعمیق روابط خود با کشورهای آفریقایی با دشواری‌هایی روبه‌رو بود و رژیم تانزانیا اعلام کرد که هیأتی را برای گفتگو به تهران خواهد فرستاد تا در صورت امکان بازپرداخت ۷۷ میلیون دلار به ایران را فراهم آورد، مشروط به اینکه مکانیسم‌های مالی تحت تحریم‌ها اجازه دهند. پس از امضای توافق هسته‌ای ایران، تهران از دودوما دعوت کرد تا روابط خود را در بخش‌های مختلفی همچون شیلات، بازرگانی، کشتیرانی، حمل و نقل، نفت و گاز، کشاورزی، راه‌سازی، بهداشت و داروسازی، و آموزش عالی گسترش دهد (<https://financialtribune.com>).

اوگاندا: ایران در سال ۲۰۲۰ اعلام کرد که آماده گسترش همکاری‌های نظامی و دفاعی با اوگاندا است. این اعلام پس از آن صورت گرفت که مذاکراتی بین کامپالا و تل‌آویو برای تقویت روابط انجام شد. اوگاندا و ایران به‌طور مکرر در مورد مسائل منطقه‌ای و بین‌المللی و چالش‌های مربوط به آن گفتگو کرده‌اند. ایران در دوران تحریم‌ها در سال ۱۹۹۳ ماشین‌آلات کشاورزی به اوگاندا صادر کرد. یک دهه بعد، ایران در یک نمایشگاه تجاری بخش غیرنفتی در این کشور آفریقایی شرکت کرد. در سال ۲۰۱۰، کامپالا و تهران مذاکراتی را برای انعقاد قراردادی جهت حمایت از بازرگانی محلی آغاز کردند و همچنین تعاونی‌ها برای ترویج توزیع عادلانه کالاهای اساسی و تجارت را راه‌اندازی کردند. در سال ۲۰۱۱، ایران درباره راه‌اندازی یک مرکز تجارت ایرانی در اوگاندا و گسترش قراردادهای همکاری با این کشور بحث و تبادل نظر کردند (<https://www.icccoop.ir>). این مذاکرات شامل باز کردن مناطق آزاد تجاری برای تقویت فعالیت‌های اقتصادی مشترک و تسهیل امور بانکی و مالی بود. در سال ۱۳۹۵، وزارت صنعت، معدن و تجارت ایران پیشنهاد خط اعتباری ۱۰ میلیون دلاری برای اوگاندا به منظور خرید محصولات ایرانی را مطرح کرد. به‌طور کلی، ایران اوگاندا را کشوری مناسب برای سرمایه‌گذاری در نظر گرفته است. اوگاندا از خدمات ایرانی برای توسعه کشاورزی، تولید مواد غذایی، دام، و بخش انرژی استفاده کرده است و همچنین از خدمات مهندسی ایران برای ایجاد ارتباطات راه‌آهن شرق-غرب در آفریقا بهره برده است. ایران دو سد و شبکه برق در اوگاندا ساخته است، از جمله در جریان رودخانه نیل و دریاچه ویکتوریا با استفاده از آبشارهای طبیعی موجود. در جریان سفر وزیر امور خارجه ایران به اوگاندا، این کشور به‌طور مکرر اجرای پروژه‌های کشاورزی و افزایش همکاری‌ها در بخش داروسازی و پزشکی را مورد بررسی قرار داد. هدف ایران بیشتر ساختن روابط بین بانک‌های اوگاندا و ایران برای تسهیل تجارت در دوران تحریم بود. اوگاندا همچنین برای جذب سرمایه‌گذاری ایرانی ابراز علاقه کرد و ایران به این کشور آفریقایی پیشنهاد داد که از تجربیات شرکت‌های دانش‌بنیان ایرانی استفاده کند که دسترسی گسترده‌تری به بخش تجارت در این کشور آفریقایی فراهم می‌آورد. در سال ۲۰۱۹،

اوگاندا و ایران بر ضرورت گسترش همکاری‌های بین پارلمانی به‌منظور ارتقای تجارت تأکید کردند (<https://bit.ly/3dOm4tp>).

زامبیا: زامبیا یکی از اولین کشورهای آفریقایی بود که انقلاب ایران را با توجه به شرایط آن زمان به رسمیت شناخت. روابط لوزاکا و تهران قبل از انقلاب خوب بود. اما زامبیا از توسعه روابط خودداری کرد. تا سال ۲۰۰۱، زامبیا و ایران روابط خود را دوباره احیا کردند. این امر از طریق تماس‌های دو کشور در سازمان ملل و تسهیل‌های جنبش عدم تعهد و تلاش‌های نمایندگان ایران در زیمبابوه انجام شد. در سال‌های بعد، زامبیا و ایران در زمینه‌های تجاری، اقتصادی، کشاورزی، انرژی و بهداشت گفتگو کردند و چندین قرارداد همکاری امضا کردند. ایران به دنبال فرصت‌هایی برای گسترش تجارت خود در معادن و بخش‌های نفتی زامبیا بود، گاه از طریق قراردادهای سوآپ با این کشور (<http://icro.ir>). وزارت تجارت، صنعت و معادن ایران به مرکز ارتباط تجاری با زامبیا تبدیل شد. ایران تجهیزات مس و مس تصفیه‌شده وارد می‌کرد و نان، فرآورده‌های پخته و نان، لوازم، کفش، منسوجات و مبلمان به این کشور آفریقایی صادر می‌کرد. در سال ۲۰۰۴، ایران صادرات نفت خام به زامبیا را آغاز کرد، پس از توافقی برای کمک به کاهش قیمت سوخت برای این کشور آفریقایی. با این حال، ایران با رقابت نامطلوبی برای بازارهای زامبیا مواجه بود، به‌ویژه با توجه به روابط نزدیک‌تر این کشور با کشورهای که ایران آن‌ها را رقیب خود می‌دانست.

زیمبابوه: حراره و تهران جلسات متعددی از کمیسیون مشترک برای بررسی تجارت برگزار کردند. دو پایتخت یک قرارداد بانکی امضا کردند، توسعه شهری را ترویج دادند و در همکاری‌های تحقیقاتی مشارکت کردند. ایران موافقت کرد که کارخانه‌هایی در زیمبابوه بسازد و صنعت نساجی این کشور آفریقایی را ارتقا دهد. پذیرش دانشجویان زیمبابوه برای تحصیل در دانشکده نفت ایران در آبادان، اعزام کارشناسان ایرانی برای توسعه بخش‌های اقتصادی حیاتی زیمبابوه، بازسازی زیرساخت‌های محلی و کمک به توسعه اقتصاد روستایی این کشور، از دیگر بخش‌های توافق‌نامه بود. زیمبابوه همچنین خواستار حمایت ایران برای ساخت

پالایشگاه نفت، رونق تجارت و معرفی برنامه‌های آموزشی در زمینه مواد غذایی بود. جهاد سازندگی تعاونی‌های بزرگی را در زیمبابوه ایجاد کرد تا بخش‌های کشاورزی و صنعتی این کشور را تقویت کند. حراره و تهران در آن زمان در زمینه‌های فنی، مهندسی و علمی تبادل نظر کردند. ایران به دنبال راه‌اندازی چرخه سوخت هسته‌ای در نیروگاه‌های هسته‌ای خود بود و نیازهای خود برای اورانیوم را در سال ۲۰۱۰ از طریق امضای توافق‌نامه‌ای با زیمبابوه برطرف کرد. این توافق‌نامه شامل تبادل نفت و اورانیوم زیمبابوه بود تا اقتصاد ضعیف این کشور آفریقایی را تقویت کند. بر اساس این قرارداد، ایران ۴۵۵ هزار دلار برای ۲۰ تن اورانیوم غنی‌شده دریافت می‌کرد. اما تحت فشارهای بین‌المللی، این توافق توسط پارلمان زیمبابوه رد شد. در سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۳، گزارش‌ها از همکاری بین زیمبابوه و ایران در زمینه استخراج ذخایر اورانیوم دست‌نخورده حکایت داشتند، هرچند که هراره این همکاری را رد کرد. (Barnes, 2013) در سال ۲۰۲۰، زیمبابوه و ایران به بررسی ایجاد یک کمیته مشترک اقتصادی برای ارتقاء سطح تجارت دوجانبه (که به دلیل تحریم‌ها پایین بود) پرداختند. این کمیته به توسعه فعالیت‌های اقتصادی بخش خصوصی و افزایش همکاری در بخش‌های معدن، گاز و کشاورزی کمک می‌کند. دو کشور همچنین توافق کردند که برای دور زدن رژیم‌های تحریم علیه خود همکاری کنند. زیمبابوه به‌ویژه به سرمایه‌گذاری‌های سنگین در صنعت معدن خود برای دستیابی به اهداف برنامه ۲۰۳۰ نیاز داشت، که می‌تواند طبقه متوسط رو به رشد را ایجاد کند. تهران وعده داد که از سود معدنی حاصل از سرمایه‌گذاری‌های ایرانی به این کشور بازمی‌گردد. زیمبابوه همچنین خواستار سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و تخصص جدید از ایران برای راه‌اندازی کارخانه مونتاژ تراکتور جدید شد.

بعد فرهنگی و دیپلماتیک

بروندی: ایران به توسعه روابط با جمعیت مسلمان و شیعه بوروندی علاقه داشته است، از جمله اهدای خون در مراسم شیعیان و ارسال پزشکان برای تأسیس کلینیک در این کشور آفریقایی. در یکی از موارد، یک پزشک ایرانی پیشنهاد کار در بوروندی را پس از آنکه مقامات بوروندی از نامگذاری یک درمانگاه به نام امام

رضا (ع)، امام شیعیان مورد احترام در ایران، خودداری کردند، رد کرد. در مجموع، بوروندی با هدف جلوگیری از ایجاد اختلافات میان جوامع شیعه و سنی خود، به تاریخچه صلح نسبی میان پیروان دو مذهب توجه داشت (<https://www.isna.ir>)

کومور: حکوما ایران، کومور را کشوری می‌دانند که فرصت‌هایی برای پذیرش اسلام شیعی دارد و جامعه مهاجران آن از منطقه خلیج فارس و شبه‌قاره هند است. در سال ۲۰۰۶، ایران یک مرکز فرهنگی در موروئی به نام "الثقلین" تأسیس کرد تا دانشجویان کوموری را برای تحصیل در حوزه‌های علمیة ایران انتخاب و اعزام کند (Najla, 2017). در دوران ریاست‌جمهوری احمد عبدالله محمد سامبی، که از سال ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۶ بر این کشور جزیره‌ای حکمرانی کرد، کومور به ایران نزدیک شد. دولت رئیس‌جمهور سامبی که خود ایرانی‌تبار بود و قبلاً در حوزه علمیة قم تحصیل کرده بود، حدود ۳۰۰ گذرنامه به اتباع ایرانی صادر کرد. این گذرنامه‌ها شامل مدیران ارشد در بخش‌های حمل‌ونقل، نفت، گاز، فلزات و ارز خارجی بودند. علاوه بر این، کومور به طور موقت به سفارت خود در امارات اجازه داد تا به ایرانیانی که به این جزیره سفر می‌کردند، گذرنامه‌هایی با اعتبار دو ماه صادر کند. در سال ۲۰۱۶، پس از حمله گروه‌های ایرانی به سفارت عربستان در تهران، کومور روابط خود را با ایران قطع کرد. در سال ۲۰۱۸، کومور حدود ۱۰۰ گذرنامه که قبلاً به ایرانیان صادر شده بود و نگرانی‌های بین‌المللی درباره استفاده از آن‌ها برای دور زدن تحریم‌ها وجود داشت، لغو کرد (<https://www.reuters.com>).

جیبوتی: سفارت ایران در موگادیشو نیز در راستای منافع ایران در جیبوتی فعالیت می‌کرد. اما انزوای نسبی جیبوتی پس از استقلال در سال ۱۹۷۷، تمرکز آن بر مسائل امنیتی در شاخ آفریقا، عضویت در اتحادیه عرب و جنگ داخلی در اوایل دهه ۱۹۹۰، تنها منجر به گشایش تدریجی روابط با تهران شد. در نتیجه، جمعیت هلال‌احمر ایران با ارائه کمک‌های انسانی در این کشور به بازوی اصلی دیپلماسی ایران در جیبوتی تبدیل گردید. این اقدامات نشانه‌ای از نزدیک شدن تدریجی ایران به اعضای اتحادیه عرب بود. سال بعد، جیبوتی سفیر خود در یمن را به‌عنوان نماینده معتبر خود در تهران منصوب کرد. رئیس‌جمهور جیبوتی، اسماعیل عمر گوئله، نیز

دو بار در سال‌های ۲۰۰۳ و ۲۰۰۶ به ایران سفر کرد. در سال ۲۰۰۸، سفیر تهران در اتیوپی به‌عنوان سفیر معتبر ایران در جیبوتی و سومالی منصوب شد. جیبوتی همچنین به‌طور مداوم از رأی دادن علیه ایران در مسائل حقوق بشر در سازمان ملل اجتناب کرده و از برنامه هسته‌ای صلح‌آمیز ایران دفاع کرده و به گسترش روابط با تهران خوش‌آمد گفته بود. ایران همچنین توجه و سرمایه‌گذاری خود را از سومالی که در آن زمان درگیر هرج و مرج بود، به جیبوتی معطوف کرد. پس از سال ۲۰۰۱ و جنگ علیه تروریسم به رهبری ایالات متحده، تهران برای گسترش نفوذ خود در جیبوتی و مقابله با تهدیدات تروریستی در شرق آفریقا و شاخ آفریقا توسط گروه‌هایی مانند القاعده و الشباب، اقداماتی انجام داد. ایران به‌طور مستمر از جیبوتی برای افزایش حضور خود در منطقه شاخ آفریقا بهره‌برداری کرد. در سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۰۷، مقامات ایرانی به منظور گسترش روابط اقتصادی و امضای قراردادهای دیپلماتیک از جیبوتی بازدید کردند که منجر به لغو الزامات ویزای دیپلماتیک و خدماتی و امضای توافقنامه‌ای برای ساخت یک مرکز آموزش فنی و حرفه‌ای در جیبوتی شد. تا سال ۲۰۰۹، ایران موافقت کرد که شرایط ویزا را برای دارندگان پاسپورت جیبوتی به مدت ۳۰ روز بردارد به شرط آنکه همین شرایط برای دارندگان پاسپورت ایرانی نیز اعمال شود. تا سال ۲۰۱۵، ناوهای جنگی ایران اغلب در بنادر جیبوتی پهلو می‌گرفتند. اما هنگامی که تنش‌ها بین عربستان سعودی و ایران در سال ۲۰۱۶ افزایش یافت، جیبوتی اعلام کرد که هیچ‌گاه نخواهد اجازه داد ایران سفارت خود را در این کشور آفریقایی افتتاح کند تا از مداخله ایران در امور داخلی خود جلوگیری کند. با این حال، ایران حتی پس از قطع روابط جیبوتی با عربستان سعودی، توانست صادرات غیرنفتی خود به جیبوتی را افزایش دهد. در سال ۲۰۱۶، جیبوتی به دلیل حمله به عربستان سعودی، در کنار عربستان قرار گرفت و سفارت این کشور در تهران بسته شد. ایران به دنبال دسترسی به دریای سرخ و افزایش همکاری‌های نظامی خود با کشورهای دیگر بود، اما قطع روابط با جیبوتی و تلاش‌های این کشور در تقویت روابط با ریاض، تلاش‌های ایران را با مشکل مواجه کرد. ایران اعلام کرد که هدفش ارائه کمک‌های بشردوستانه به

یمن است، اما این کمک‌ها با نظارت و بازرسی سازمان ملل متحد به بنادر جیبوتی منتقل می‌شد. جیبوتی تا سال ۲۰۱۸، با ابراز حمایت از ایران، در مقابل این کشور موضع قاطعی اتخاذ کرد و تصمیم مراکش برای قطع روابط با جمهوری اسلامی را مورد تأیید قرار داد. در سال ۲۰۲۰، گفته شد که جیبوتی در حال مذاکره با اسرائیل برای عادی‌سازی روابط است و وعده داده بود که نفوذ ایران در این کشور و منطقه دریای سرخ را مهار کند (<https://moqavemati.net>).

اریتره: پس از انقلاب، ایران از نیروهای اریتره‌ای که برای استقلال از اتیوپی می‌جنگیدند حمایت کرد. مبارزان آزادی اریتره برای مدتی کوتاه دفتری در تهران تأسیس کردند، اما پس از آن که اتیوپی کنترل خود را بر این کشور از دست داد، دفتر بسته شد و ایران روابط خود را بهبود بخشید. ایران سفیر خود در آدیس آبابا را به عنوان سفیر معتبر در اریتره منصوب کرد، زمانی که این کشور جدید آفریقای شرقی استقلال خود را در سال ۱۹۹۳ به دست آورد (<http://www.afiran.ir>). در سال ۲۰۰۱، جنگ جهانی ضد تروریسم به رهبری ایالات متحده تهران را به ایجاد یک اتحاد امنیتی با کشورهای آفریقایی برای پیگیری عملیات‌های تروریستی گروه‌هایی مانند القاعده و بعدها القاعده شهاب تشویق کرد. در سال ۲۰۰۵، زمانی که ایران توجه خود را از سومالی به عنوان رقیب منحرف کرد و این کشور به هرج و مرج فرو رفت، روابط بین اسمره و تهران بهبود یافت. با وجود یک عقب‌گرد کوتاه در روابط، ایران برای ترمیم روابط خود با اریتره، سفیر خود را به سودان اعزام کرد. در سال ۲۰۰۶، تهران به حمایت از برنامه‌های اسلامی‌سازی در اریتره پرداخت و این کشور را متهم به حمایت از جنبش جهاد اسلامی و تأمین مالی دادگاه‌های اسلامی اریتره کرد. حوزه‌های علمیه ایران نیز تأیید کردند که ایران بر مسلمانان اریتره، از جمله جمعیت شیعه این کشور، نفوذ نرم خود را حفظ کرده است. در سال ۲۰۰۷، اریتره به حق ایران برای دست یافتن به انرژی هسته‌ای تأکید کرد و پیشرفت هسته‌ای ایران را مایه افتخار دانست.

کنیا: سفارت ایران در کنیا دارای یک مرکز فرهنگی و مجموعه جمعیت هلال احمر ایران است. ایجاد کلینیک‌های بهداشتی در کنیا برای تشویق نفوذ قدرت نرم ایران

در این کشور آفریقایی در نظر گرفته شده است. پس از انقلاب، ایران از مجمع جهانی اهل بیت خواسته بود که در کنیا فروشگاه‌هایی ایجاد کند. این سازمان پایگاه عضویت خود را برای پیشبرد بیداری اسلامی در کنیا گسترش داد. از دیگر فعالیت‌های فرهنگی ایرانیان در کنیا می‌توان به حمایت مالی از گروه‌های مذهبی و کمک به آن‌ها اشاره کرد که شامل ساخت پروژه‌های مسکن و سدها و گسترش خدمات بهداشتی، درمانی و بشردوستانه می‌شود. ایران همچنین حضور فرهنگی فعالی در شهر بندری مومباسا داشته است. بیش از ۹۰۰ سال پیش، ایرانیان شیرازی و بلوچ و صاحبان مشاغل برای ساختن خانه‌ای جدید در این منطقه وارد شدند. شیرازی‌ها به معرفی اسلام شیعی در این منطقه کمک کردند و میراث فرهنگی عمیقی از خود به جا گذاشتند. ایران انقلابی، اسلام شیعی را در کنیا ترویج کرد که این امر موجب تشویق دینداران جامعه مسلمان سنی آفریقا به سمت تشیع شد. مجمع جهانی اهل بیت در سال ۲۰۰۸ تعداد شیعیان کنیا را حدود ۵۶۰,۰۰۰ نفر تخمین زد. جوامع شیعی تحت حمایت ایران در کنیا شامل گروه‌هایی از میان جمعیت اسماعیلی کنیا و افراد با پیشینه هندی، پاکستانی و عرب بودند که نسخه‌های متفاوتی از اسلام شیعی را به اجرا می‌گذاشتند، که در سواحل شرقی آفریقا و در مرز با اقیانوس هند غیرمعمول نبود. در نتیجه، ایران از حضور نسبتاً گسترده‌ای از شیعیان در کنیا بهره‌مند شد که شامل کمک‌های خیریه برای ساخت مساجد، مدارس محلی و مراکز نماز بود. انجمن شیعیان کنیا به عنوان یک گروه چتر برای متحد کردن جوامع شیعی کشور و چندین گروه دیگر از جمله اشعری‌ها (شیعه دوازده امامی که اکثریت جمعیت ایران را تشکیل می‌دهند) و گروه‌های شیعی مانند انجمن شیعیان خوجه عمل می‌کند. در حالی که جوامع شیعی کنیا بیشتر از رهبران پاکستانی و لبنانی پیروی می‌کنند، روند رو به رشد پیروی از رهبران روحانی ایران و عراق در میان شیعیان کنیایی پس از انقلاب ایران مشاهده شده است. ایران به عنوان بخشی از برنامه‌های فرهنگی خود، شبکه‌هایی حرفه‌ای با دانشگاه‌های اسلامی در کنیا ایجاد کرده و به افتتاح کرسی‌های زبان فارسی در دانشگاه‌های محلی تشویق کرده است. ایران همچنین به دانشجویان و روحانیون

کنیایی کمک‌هزینه‌های تحصیلی ارائه داده و از برنامه‌های توسعه تلویزیون و برنامه‌های ترویج اسلام شیعی در کنیا حمایت کرده است. مهدی تی وی در سال ۲۰۱۸ تأسیس شد و به صورت رایگان برنامه‌هایی با محتوای ترویج اسلام شیعی در سراسر کنیا و شرق آفریقا ارائه می‌دهد، که مخاطبینی در حدود ۱۵۰ تا ۲۰۰ میلیون نفر در ایران و دیگر کشورها دارد. این اقدامات همچنین ایران را تشویق کرد که اتحاد مسلمانان در کنیا را تقویت کرده و میزگردهایی برای آموزش مردم کنیایی در خصوص انقلاب ایران برگزار کند (<https://en.abna24.com>).

ماداگاسکار: ماداگاسکار و ایران به عنوان بخشی از انجمن کشورهای حاشیه اقیانوس هند (IORA) که در سال ۱۹۹۷ تأسیس شد، همکاری دارند. ایران همچنین فعالانه سیاستمداران در آنتاناناریوو را تشویق کرده است تا از فلسطینی‌ها حمایت کنند و سیاست‌هایش در جهت محدود کردن نفوذ اسرائیل در ماداگاسکار بوده است. پس از انعقاد توافق هسته‌ای ایران در سال ۲۰۱۵، تهران آنتاناناریوو را به اتحاد علیه اسرائیل در جریان مذاکرات بین‌المللی که در حاشیه کنفرانس‌ها برگزار شد دعوت کرد و از آرمان فلسطین حمایت کرد. این احساسات در کشور جزیره‌ای گسترش یافت. ایران همچنین اهداف جامعه شیعی ماداگاسکار را ترویج کرده و در عین حال مساجد شیعی در این کشور آفریقایی ساخته است. سه سال پس از برقراری روابط، آنتاناناریوو و تهران توافقنامه‌ای مشترک را نهایی کردند که برنامه‌های جدیدی برای آموزش معارف اسلامی در مدرسه امام جعفر صادق در آنتاناناریوو فراهم می‌آورد. این برنامه‌ها به مردان و دختران دانش‌آموز این امکان را می‌دهد که در برنامه‌های مبادله‌ای برای تحصیل در حوزه‌های علمیه ایران شرکت کنند (Majlis, 1399). در اکتبر ۱۹۹۰، آنتاناناریوو و تهران یک توافقنامه فرهنگی، علمی و فنی سه‌جانبه امضا کردند که راه را برای فعالیت‌های فرهنگی مشترک از جمله انتشارات، مبادلات هنری و آموزشی، برنامه‌های تلویزیونی و رادیویی، تبادل تخصص فنی و پژوهشی، و همچنین بورسیه‌ها و برنامه‌های آموزشی هموار کرد. علاوه بر این، چندین مدرسه با مدیریت مشترک تأسیس شد، از جمله کرسی دانشگاهی برای ترویج زبان فارسی در ماداگاسکار. دو دولت همچنین متعهد شدند

که با بی‌سوادی مبارزه کنند، گردشگری را گسترش دهند و از انتقال غیرقانونی آثار تاریخی و هنری و مصنوعات کمیاب جلوگیری کنند (<https://www.magiran.com/article>).

مالاوی: موقعیت مالاوی در همسایگی کشورهای آفریقایی دوست ایران و ارتباطات آن با تانزانیا، جایی که ایران نفوذ فرهنگی قابل توجهی دارد، باعث شده روابط میان لیلونگوه و تهران به تدریج در طول زمان گسترش یابد. سفیران ایران در تانزانیا در مالاوی مورد احترام بودند و به طور کلی لیلونگوه از رای‌گیری در محکومیت وضعیت حقوق بشر ایران در سازمان ملل در سال ۱۹۹۸ خودداری کرد. تا سال ۲۰۲۰، تصمیم مالاوی برای افتتاح سفارت در اسرائیل و تحریم‌ها علیه ایران، تهدیدی برای تضعیف روابط دوجانبه شد. با این وجود، روابط مالاوی و ایران به طور کلی همچنان برقرار مانده است، هرچند گاهی با تنش‌هایی همراه بوده است. این روابط تحت تأثیر توانایی بالقوه ایران در تأثیرگذاری بر کشور آفریقایی با جمعیت قابل توجهی از شیعیان، عمدتاً از لبنانی‌تبارها قرار دارد. رهبران مسلمان مالاوی، به ویژه اعضای جامعه شیعی آن، اغلب به ایران سفر کرده‌اند و ایران نیز از ظهور رهبران سیاسی مسلمان در مالاوی، کشوری با اکثریت مسیحی، استقبال کرده است.

موریس: در سال‌های اخیر، موریس اقدامات بیشتری برای مهار نفوذ ایران در منطقه انجام داده است و همکاری‌هایی با اسرائیل در زمینه صنعت امنیت و مخابرات داشت. همچنین در سال‌های ۲۰۱۶-۲۰۱۷، موریس از عربستان سعودی و قطر حمایت کرد و روابط خود را با ایران قطع نمود. اما در اکتبر ۲۰۱۷، بندر لوئیس و تهران به دنبال راه‌اندازی مجدد همکاری‌های تجاری، اقتصادی، آموزشی و گردشگری بودند. سایر زمینه‌های همکاری شامل کاوش در ذخایر دریایی و توسعه بخش‌های انرژی بود. ایران همچنین پیشنهاد احیای میراث فرهنگی ایرانی در موریس را مطرح کرد و به‌ویژه ارتقاء شاتو وال اوری در موکا، جایی که رضا شاه پهلوی در دوران تبعید در طول جنگ جهانی دوم زندگی می‌کرد، مورد توجه قرار گرفت. در نهایت، تهران تصمیم به فروش اموال خود در این کشور جزیره‌ای گرفت (<http://www.govmu.org>).

موزامبیک: پس از انقلاب ۱۹۷۹، ایران موزامبیک را به عنوان یک کشور خط مقدم در مبارزه با آپارتاید می دید و به پروژه هایی که به نفع جوامع مسلمان محلی بود، کمک مالی کرد. روابط ایران با موزامبیک به ترویج فعال تر اسلام شیعی در این کشور آفریقایی منجر شد. از سال های ۱۹۸۰ تا ۱۹۸۵، مکتب اهل بیت و چندین مدرسه دیگر در موزامبیک فعال بودند، از جمله مدارس و مراکز مذهبی شیعی در پایتخت ماپوتو. با این حال، جنگ داخلی موزامبیک و تعطیلی سفارت ایران در ماپوتو در اوایل دهه ۱۹۹۰ باعث کاهش روابط شد. به همین دلیل، ایرانیان در موزامبیک چندان شناخته شده نبودند و تنها می توانستند هنگام ورود به بنادر ورودی و فرودگاه ماپوتو ویزا بگیرند. علیرغم شکست های اخیر داعش و سازمان های وابسته به آن در سراسر قاره، به ویژه پس از شکست داعش در سوریه در سال ۲۰۱۶، ایران موزامبیک را به عنوان یک کانون تروریستی می دید و بر این باور بود که نیروهای داعش با گسترش عملیات خود به آفریقا جذب خواهند شد. بی ثباتی در موزامبیک به دلیل فعالیت های گروه هایی مانند داعش و الشباب باعث شد برخی تحلیلگران این فرضیه را مطرح کنند که این کشور آفریقایی ممکن است مقصدی برای ارسال تسلیحات ایرانی به آفریقا باشد، به ویژه برای فروش یا مهار نیروهای داعش که ایران آن ها را تهدیدی بزرگتر از الشباب می داند. در سال های ۲۰۱۷ تا ۲۰۲۰، نیروهای الشباب و داعش حملات خود را در موزامبیک افزایش دادند و نگرانی هایی وجود داشت که دو گروه ممکن است نیروهای خود را با هم ترکیب کنند (Fraser-Rahim, 2020).

روآندا: جمعیت اندک مسلمانان رواندا و فاصله جغرافیایی آن از ایران باعث شد تا در دهه ۱۹۸۰ روابط با تهران شکل گیرد. در سال های ۱۹۹۰ تا ۱۹۹۴، جنگ داخلی در شرق آفریقای مرکزی که رواندا نیز درگیر آن بود، مانع از تلاش های تهران برای گسترش انقلاب اسلامی در این کشور شد. پس از پایان جنگ داخلی، ایران رواندا را کشوری پر از فرصت های اقتصادی دید و نمایندگان ایران از کشورهای همسایه مانند اوگاندا و بوروندی به عنوان سفیران معتبر تهران در کیگالی خدمت کردند. ایران که یکی از اعضای سازمان EAC (سازمانی متشکل از شش کشور در منطقه

دریاچه‌های بزرگ آفریقا که روابط خوبی با آفریقای جنوبی دارد) بود، رواندا را به عنوان دروازه‌ای به سایر بازارهای منطقه‌ای آفریقا در نظر گرفت (<https://www.irna.ir>).

سیشل: اگرچه اسلام در مساجد ساخته شده در اطراف کشور جزیره‌ای، در حال گسترش است و جوامع اسلامی نیز در این منطقه سازماندهی شده‌اند، اما تبلیغ در سیشل به طور کلی کمرنگ شده است. سیشل از خصومت‌ها پرهیز کرده و در موضع‌گیری در قبال ایران، انتخاب کرده که در سازمان‌های بین‌المللی از جمله سازمان ملل، رای مخالف ندهد (<http://www.afiran.ir>). نمایندگان ایران در ماداگاسکار برای کسب حمایت سیاسی این جزیره در مجامع بین‌المللی اعتبار یافته‌اند. ایران به عنوان عضوی از سمپوزیوم دریایی اقیانوس هند (IONS) و میزبان IONS-2018 نیروی دریایی، قصد داشته است که تمریناتی برای مبارزه با دزدی دریایی با دیگر کشورهای عضو، از جمله سیشل، انجام دهد (<https://tinyurl.com/bcdy546a>). ایران اقیانوس هند و کشورهای هم‌مرز با آن (از جمله سیشل) را به عنوان شرکای خوب برای پیشبرد عملیات دریایی رقابتی اما دوستانه به منظور تقویت امنیت در مسیرهای شلوغ دریایی اقیانوس هند می‌بیند. ایران همچنین مراقب عملیات نظامی کشورهای رقیب در سیشل، از جمله عملیات نظامی ایالات متحده و استفاده از هواپیماهای بدون سرنشین است و در حال تکامل روابط این کشور با عربستان سعودی و اسرائیل می‌باشد.

سومالی: پس از انقلاب اسلامی ایران، هیئتی به سومالی اعزام شد. سفارت ایران در موگادیشو علاوه بر خدمت به منافع ایران در سومالی، به منافع ایران در جیبوتی، کشور همسایه نیز رسیدگی می‌کرد. اما در عرض یک سال پس از انقلاب، مقامات سومالی به تهران هشدار دادند که تبلیغات مذهبی خود را در آفریقا متوقف کند. سومالی در دهه ۱۹۸۰ از عراق در جنگ علیه ایران حمایت کرد، که این موضوع باعث شد ایران از نفوذ در این ملت منطقه آفریقا منع شود. با این حال، جمعیت هلال احمر ایران به کمک رسانی پرداخت و پیشنهاد ساخت زیرساخت‌های محلی در سومالی را مطرح کرد، در حالی که تهران پیشنهاد فروش نفت به موگادیشو را

نیز ارائه داد. (Jeffrey, 2012). تا سال ۱۹۹۱ و پس از سرنگونی رئیس‌جمهور سومالی، ژاله محمد سیاد بار، گروه‌های اسلامی زیادی در سومالی فعالیت خود را آغاز کرده بودند. زمانی که سومالی‌لند خود را به عنوان یک منطقه خودمختار اعلام کرد، ایران از به رسمیت شناختن آن خودداری کرد. در حالی که Puntland و Galmudug، که تمایلی به استقلال نداشتند، همچنان روابط خود را با دولت مرکزی سومالی و ایران حفظ کردند. با فروپاشی قدرت مرکزی در سومالی پس از حملات ۱۱ سپتامبر و جنگ جهانی علیه تروریسم به رهبری آمریکا، ایران توجه بیشتری به سومالی داشت و آن را به عنوان یک کانون بالقوه تروریسم مورد نظر قرار داد. در سال ۲۰۰۶، گزارش‌هایی منتشر شد مبنی بر اینکه تهران در حال تلاش برای دسترسی به ذخایر اورانیوم در جنوب سومالی مرکزی، در منطقه اطراف Galmudug است، و در عوض به شورای محلی ضدغربی دادگاه‌های اسلامی (CIS) اسلحه ارسال می‌کرد. CIS که بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۷ برای مقابله با جنایت و جنگ‌سالاران فعالیت می‌کرد، در ترویج گروه‌های مسلح تحریک‌آمیز نقش داشت و ایران از آن زمان نسبت به نقش خود در این گروه‌ها محتاط شد. هدف ایران از این اقدامات، اجتناب از درگیری با کشورهای دیگر شاخ آفریقا نظیر اتیوپی و جیبوتی، با منافع گسترده‌تر در سومالی، و همچنین مداخله درگیری‌های محلی ایالات متحده بود. عملیات ضد تروریستی سومالی بعداً تأکید کرد که هیچ فعالیت معدنی فعالی در اطراف ذخایر اورانیوم کوچک در این کشور وجود ندارد و با کاهش نفوذ CIS، ایران به تدریج به حمایت از موگادیشو بازگشت. ظهور گروه الشباب که در سال‌های ۲۰۰۷ تا ۲۰۰۸ شیوه‌های سختگیرانه سنی را تبلیغ می‌کرد، بار دیگر سومالی را در برابر ایران قرار داد و این کشور در فهرست کانون‌های تروریستی قرار گرفت. با این حال، ایران در سال‌های بعد به مذاکرات داخلی سومالی تأکید کرد و از تلاش‌های چندجانبه برای پایان دادن به درگیری‌های داخلی در منطقه آفریقا حمایت کرد، در حالی که مداخله خارجی در درگیری‌ها را رد کرد. در سال ۲۰۱۲، با عقب‌نشینی الشباب از فرماندهی شهرها و پیوستن آن‌ها به نیروهای القاعده، ایران سفارت خود را در سومالی که پیش‌تر بسته شده بود،

بازگشایی کرد. پس از خشونت‌های سال‌های ۲۰۰۷-۲۰۰۸، ایران کمک‌های امدادی اسلامی را افزایش داد و پیشنهاد ارائه برنامه‌های آموزشی به دولت در موگادیشو را مطرح کرد. (Salehi, 2012)

در سال ۲۰۱۵، دو روحانی شیعه ایرانی مرتبط با یک گروه محلی که خود را ال خمینی نامیده بود و تحت حمایت سفارت ایران در موگادیشو فعالیت می‌کرد، توسط دولت سومالی دستگیر شدند. با این حال، روحانیون برجسته ایرانی همچنان خواستار حمایت از شیعیان در سومالی بودند و اعلام کردند که ۲۰ درصد از جمعیت این کشور را شیعیان تشکیل می‌دهند، هرچند منابع دیگر این رقم را کمتر از یک درصد ذکر کرده‌اند. بنیاد امداد امام خمینی نیز مورد حمله و سرقت قرار گرفت و جمعیت هلال احمر ایران اعلام کرد که قصد دارد ارسال کمک‌های خود به سومالی را متوقف کند. در سال ۲۰۱۶، پس از قطع روابط دیپلماتیک با عربستان سعودی، ایران به دنبال دسترسی وسیع‌تری به دریای سرخ بود. اما تلاش‌های اطلاع‌رسانی آن با مشکل مواجه شد زمانی که سومالی روابط خود را با ایران قطع کرد و به ائتلاف ضد تروریسم بین‌المللی به رهبری عربستان سعودی پیوست. ایران همچنان تلاش می‌کرد تا دسترسی خود به دریاهای آزاد را حفظ کند، علیرغم اقداماتی که ائتلاف تحت رهبری عربستان سعودی برای کنترل امنیت مسیرهای ناوبری در دریای سرخ انجام داد. در این روند، ایران بر جستجوی فرصت‌های جدید برای گسترش روابط با کشورهای آفریقایی، از جمله سومالی، اصرار داشت، علی‌رغم اینکه سومالی به ائتلاف IMCTC ملحق شده بود. در سال ۲۰۱۷، زمانی که سومالی ادعا کرد ایران تلاش کرده است تا اورانیوم را از گروه الشباب تأمین کند، گزارش‌های متناقض و تأییدنشده منتشر شد (Askar, 2020). در همان زمان، سومالی از ایالات متحده درخواست کمک کرد تا کنترل گروه الشباب بر معادن اورانیوم در مناطق خودمختار مرکزی سومالی را کاهش دهد. تحلیلگران استدلال کردند که هیچ معدن اورانیوم عملیاتی در سومالی وجود ندارد و اتهامات علیه ایران هدفی جز کشاندن ایالات متحده به جنگ داخلی طولانی‌مدت سومالی نداشت. هنوز برخی گزارش‌ها از ارتباط بین ایران و گروه الشباب خبر داده بودند. در سال ۲۰۱۸، گزارشی از

سازمان ملل به عملیات تجارت زغال سنگ بین الشباب و ایران اشاره کرد. در سال ۲۰۲۰، گزارشی منتشر شده توسط مرکز سیاست امارات، ارتباطات بین الشباب و ایران را بخشی از تلاش ایران برای گسترش روابط خود با بازیگران غیردولتی در منطقه آفریقا دانست. گزارش‌های دیگر نشان می‌دهند که ممکن است همکاری بین الشباب و ایران برای هدف قرار دادن منافع آمریکا در کنیا بوده باشد، اما ایالات متحده این ادعاها را رد کرد و بر این نکته تأکید داشت که الشباب و القاعده ضد خود را دارند و دستورکار آمریکا ایران را شامل نمی‌شود.

سودان جنوبی: ایران استقلال سودان جنوبی را یک طرح بین‌المللی برای شکستن یک کشور قدرتمند و بزرگ؛ کشور مسلمان (سودان) و در نتیجه تقویت نفوذ غرب بر جوامع مسلمان آفریقا می‌دانست. در نتیجه، ایران برای سال‌های طولانی با جنبش جدایی طلب در سودان جنوبی مخالف بود. استقلال سودان جنوبی پس از همه‌پرسی در سال ۲۰۱۱، با دوره‌ای از رکود در سیاست خارجی ایران هم‌زمان شد که به دلیل مشغله‌های تهران، تحریم‌ها و تمایلش به ایجاد گشایش با غرب بر سر برنامه هسته‌ای خود بود. به همین دلیل، ماهیت روابط ایران با سودان جنوبی نامشخص باقی ماند و سیاست‌ها در قبال جوبا به آرامی تکامل یافت. ایران مشکوک است که فقر این کشور آفریقایی، بی‌ثباتی و ارتباطات فرهنگی دور با اسرائیل و غرب به معنای گشودن آن به روی دیگران است و ممکن است تأثیراتی بر آن بگذارد. با این حال، جامعه بزرگ غیرمسلمان سودان جنوبی، نفوذ ایران بر این کشور را محدود می‌کند. با این وجود، مسلمانان در سودان جنوبی به طور علنی مراسم مذهبی خود را برگزار می‌کنند و بر اساس سابقه درگیری‌ها در کشور و نقش غالب تلاش‌های بین‌المللی برای تضمین ثبات سودان جنوبی، نفوذ ایران بر جوبا حداقل بوده است. از منظر امنیتی، ایران نقاط بالقوه تروریستی در جنوب را رصد کرده است و همچنین نفوذ سودان و اسرائیل در این کشور را پیگیری می‌کند، با توجه به اینکه جوبا و تل‌آویو از داشتن روابط دیپلماتیک استقبال کرده‌اند (<http://irdiplomacy.ir>).

تانزانیا: تهران در سال ۱۹۸۱، پس از تبریک تانزانیا به ایران در سال ۱۹۷۹، دفتری را در دارالسلام تأسیس کرد. در سال‌های بعد از انقلاب، ایران به تانزانیا به عنوان یک کشور خط مقدم در نبرد علیه آپارتاید نگاه کرد. سواحل تانزانیا در اقیانوس هند و نزدیکی نسبی آن به جنوب آفریقا، سیشل، ماداگاسکار، موریس، اوگاندا، رواندا و بوروندی، این کشور را به مکانی مهم برای ایران در تلاش برای گسترش نفوذ خود در جنوب و مرکز آفریقا تبدیل کرده بود. به همین دلیل، در سال ۱۹۸۶، دودوما و تهران برای برقراری روابط رسمی توافق کردند و ایران سفارتی در تانزانیا افتتاح نمود. در سال ۲۰۱۷، ایران از تانزانیا خواست سفارت خود را در تهران باز کند، اسرائیل و تحریم‌های آمریکا را محکوم کند و از تخصص ایران در مبارزه با تروریسم به‌ویژه در مقابل افراط‌گرایی اسلامی که از طریق گروه‌هایی مانند داعش و القاعده برای جذب نیرو و ایجاد ناآرامی در کشورهای همسایه تانزانیا وجود داشت، بهره‌برداری کند. فعالیت‌های آموزشی و فرهنگی ایران در تانزانیا تأثیر مداوم خود را در این کشور به وجود آورد. از اوایل دهه ۱۹۹۰، ایران بورسیه‌هایی به دانشجویان تانزانیایی برای تحصیل در دانشگاه‌های ایران اعطا کرد. کمیته امداد امام خمینی (ره) در سال ۱۳۸۶ دفتری در تانزانیا تأسیس کرد تا به ارائه کمک‌های بشردوستانه و ترویج فعالیت‌های مذهبی بپردازد. جامعه بزرگ شیعیان در دارالسلام باعث گسترش فعالیت‌های ایرانیان در زنگبار شد، جایی که شیعیان محلی بیش از سی مسجد و مرکز مذهبی را اداره می‌کردند. ایران همچنین برای صدها دانشجو و روحانی تانزانیایی بورسیه‌های تحصیلی به زبان فارسی ارائه کرد. در سال‌های بعد، ایران ارتباطات گسترده‌ای با شبکه‌های خیریه شیعی برقرار کرد که توسط سازمان‌ها و افراد کشورهای حاشیه خلیج فارس، لبنان و کشورهای غربی حمایت می‌شد. تهران همچنین پروژه‌های فرهنگی مختلفی را در زنگبار گسترش داد، از جمله دسترسی به مدارس، حوزه‌های علمیه، دانشکده‌های مردان و زنان، کتابخانه‌ها، برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی، مسکن ارزان قیمت، آب آشامیدنی، فعالیت‌های بشردوستانه، مراکز نگهداری کودکان و برنامه‌های آموزشی جامعه المصطفی. با این باور که تانزانیا ممکن است عصر طلایی اسلام شیعی را در آفریقا رقم بزند، به‌ویژه با توجه به اینکه

دومین جامعه شیعی بزرگ قاره را دارد، روحانیون ایرانی اظهار کردند که جامعه شیعه در تانزانیا در حال رشد است. اما نفوذ مذهبی ایرانیان در زنگبار محدود به جامعه چنددینی منطقه بود و برخی گزارش‌ها حاکی از آن بودند که تعداد شیعیان این منطقه در حال کاهش است. باوجود حضور تأثیرگذار جامعه پارسی که سال‌ها پیش از انقلاب در تانزانیا ساکن شده بودند، این جامعه در ساختار اجتماعی شرق آفریقا ادغام شده بود و ارتباط زیادی با ایران و موسسات شیعی نداشت. (<http://www.shiafrica.com>)

اوگاندا: پس از انقلاب ایران، ایران پیشنهاد کمک مالی و فنی به اوگاندا داد و وام‌هایی برای گسترش همکاری‌های دوجانبه و توانمندسازی مردم اوگاندا به‌عنوان جبهه‌ای علیه آپارتاید ارائه کرد. در سال ۱۹۸۸، سفیر ایران در کنیا در اوگاندا معتبر شد، اما یک دهه طول کشید تا تهران سفیری به کامپالا بفرستد. اوگاندا یک سفیر معتبر در تهران حفظ کرد و بعدها در آنجا سفارت باز کرد. عضویت اوگاندا در جنبش عدم تعهد (NAM) باعث تقویت روابط با تهران شد و عضویت آن در IGAD، زمینه‌ساز سه سفر رئیس‌جمهور ایران به این کشور آفریقایی گردید: رفسنجانی در سال ۱۹۹۶، خاتمی در ۲۰۰۵ و احمدی‌نژاد در ۲۰۱۰. یووری کاگوتا موسوینی، رئیس‌جمهور اوگاندا که توسط ایرانی‌ها به‌عنوان فردی مستقل مورد استقبال قرار می‌گرفت، چندین بار به ایران سفر کرد. این دیدارها راه را برای گفت‌وگو درباره برنامه هسته‌ای ایران و موضع اوگاندا در این زمینه هموار کرد، به‌ویژه زمانی که اوگاندا در سال ۲۰۱۰ به‌عنوان عضو چرخشی شورای امنیت سازمان ملل خدمت می‌کرد. در سال ۲۰۱۵، محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه ایران، برای امضای تفاهم‌نامه‌ای برای توسعه روابط به اوگاندا سفر کرد که شامل توافقی برای ایجاد «ائتلاف علیه سلطه» بود. این سفر در زمانی حساس برای ایران انجام شد، زیرا اوگاندا ریاست مجمع عمومی سازمان ملل را بر عهده داشت. اوگاندا سپس متعهد شد که از ایران در شورای امنیت سازمان ملل حمایت کند. در همان سال، اسماعیل احمدی مقدم، رئیس پلیس ایران، به‌عنوان سرپرست هیئتی به اوگاندا سفر کرد. هیئت نمایندگی پلیس اوگاندا نیز در سال ۲۰۱۵ از ایران بازدید

کردند تا از نمایشگاه امنیت ملی ایران دیدن کنند. پس از امضای تفاهم‌نامه، ایران و اوگاندا همکاری‌هایی در زمینه تبادل تجربه و دانش در زمینه ساخت نیروی پلیس ملی و مقابله با جرایم سازمان‌یافته و تروریسم آغاز کردند. علاوه بر این، ایران موافقت کرد که نیروهای پلیس اوگاندا را آموزش دهد و ۱.۵ میلیون دلار برای ساخت کلینیک سلامت پلیس با ظرفیت صد تخت‌خواب پیشنهاد کرد. در همین حال، اوگاندا به IMCTC (مرکز مبارزه با تروریسم اسلامی) به رهبری عربستان سعودی پیوست، که ایران را به ادامه گسترش روابط با کامپالا ترغیب کرد. ظریف در سال ۲۰۱۷ برای دیدار با جامعه مهاجران ایرانی در اوگاندا و افتتاح بیمارستان ۵۰ تختخوابی با سرمایه‌گذاری ایرانیان به این کشور سفر کرد و از کامپالا خواست تا با تهران در مبارزه با تروریسم همکاری کند (Athumani, 2015).

زامبیا: روابط دیپلماتیک این کشور با تهران در سال‌های اولیه جنگ ایران و عراق به دلیل نزدیکی روابط لوزاکا و بغداد کاهش یافت. ایران پس از گذشت حدود هفت سال از انقلاب، تماس‌های دیپلماتیک خود را با زامبیا آغاز کرد. رئیس‌جمهور علی خامنه‌ای در حاشیه یک نشست جنبش عدم تعهد در کشور همسایه زیمبابوه در سال ۱۹۸۶ با رئیس‌جمهور کنت کاوندا دیدار کرد. جنبش ضد آپارتاید زامبیا تحت رهبری کاوندا باعث شد تا این کشور به تدریج روابط خود را با تهران گسترش دهد. ایران زامبیا را به عنوان یک کشور خط مقدم در مبارزه با آپارتاید می‌دید و به آن کمک‌های مالی ارائه می‌کرد. زامبیا پس از آن موضع خود را در قبال عراق تغییر داد و نماینده‌ای را برای بازدید از جبهه جنگ ایران اعزام کرد. سپس کاوندا عراق را تشویق کرد که در سال ۱۹۸۸ توافق آتش‌بس با ایران را بپذیرد. در سال ۱۹۸۶، ایران سفیر خود را به لوزاکا اعزام کرد و این موضوع منجر به گسترش سریع روابط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی بین دو کشور شد (<https://tinyurl.com/56duk3kx>). دیپلمات‌های ایرانی تقریباً هر روز با رهبران ضد آپارتاید از گروه‌های SWAPO و ANC در زامبیا دیدار می‌کردند و بر کشورهای جنوب آفریقا برای آزادی نلسون ماندلا فشار می‌آوردند. ایران معتقد بود که کاوندا قربانی یک جریان سیاسی خواهد شد که به دنبال به حاشیه راندن رهبران

ضد آپارتاید آفریقایی است. در سال ۱۹۹۱، رئیس‌جمهور جدید زامبیا، فردریک یاکوب تیتوس چیلوبا، روابط خود را با ایران قطع کرد و به سمت اسرائیل گرایش پیدا کرد (Al-Diyabu, 2016). ایران این تغییر سیاست را به نفوذ خود در گروه‌های مخالف محلی نسبت داد. رئیس‌جمهور چیلوبا همچنین اقداماتی برای توقف برنامه‌های رادیویی که توسط جامعه مسلمانان زامبیا پخش می‌شد، در نظر گرفت. زامبیا همچنان نگران نفوذ مذهبی ایران بود که باعث تغییر مذهب مسیحیان به اسلام و حمایت فزاینده از گروه‌های اسلامی در این کشور آفریقایی می‌شد. در حالی که ایران مشارکت فعال در گرویدن به اسلام در زامبیا را رد می‌کرد، اما همچنان تأکید می‌کرد که بینش اسلامی ایران شباهت‌هایی با ادیان، فرهنگ‌ها و سیستم‌های اعتقادی بومی زامبیا دارد. با این حال، بر اساس اعتراف خود ایران، تعداد شیعیان در زامبیا پس از انقلاب اسلامی به حدود ۲۰۰۰ نفر افزایش یافت، که تا حدی به واسطه یک جامعه لبنانی در زامبیا بود. ایران جلسات منظمی برای جامعه مسلمانان زامبیا در دانشگاه‌ها برگزار می‌کرد و پیام انقلاب اسلامی خود را که بر تمایل به خدمت به جوامع محروم تأکید داشت، ترویج می‌کرد. به همین منظور، ایران در سالگردهای مختلف کمپین‌هایی را برگزار کرد و دفتر ارتباطات فرهنگی و اسلامی در لوزاکا دایر کرده بود که رویدادهای فرهنگی برای بزرگداشت میراث فرهنگی ایرانی برگزار می‌کرد. همچنین حداقل یک مدرسه افتتاح کرده بود و مسجدی به نام امام رضا در لوزاکا تأسیس کرده بود که با تنوع قومی زامبیا ارتباط برقرار می‌کرد. ایران همچنین ترویج آموزش قرآن برای معلمان و دانش‌آموزان در زامبیا را انجام می‌داد و مراسم شیعیان را در این کشور آفریقایی برگزار می‌کرد. کتابخانه مسجد امام رضا با نزدیک به ۱۴۰۰ عضو، ارتباط نزدیکی با جامعه دانشجویی در نزدیکی دانشگاه لوزاکا برقرار کرده بود. ایران از امامان زامبیا و رهبران مذهبی مسلمان اهل سنت حمایت می‌کرد، زیرا اکثریت قریب به اتفاق جامعه مسلمان زامبیا از مذهب اهل سنت پیروی می‌کردند. این ائمه جماعات از حوزه‌های علمیه و مساجد ایران بازدید می‌کردند که باعث ترویج تحصیل اسلام سنی می‌شد.

همچنین، ایران ارتباطات میان زامبیا و جامعه المصطفی در ایران را تسهیل کرده بود که به طور خاص به مسلمانان سنی خدمت می‌کرد (Al-Diyabu, 1388).

زیمبابوه: زیمبابوه نماینده‌ای به ایران فرستاد تا به رهبران جدید این کشور پس از انقلاب ۱۹۷۹ به دلیل سیاسی بودنشان تبریک بگوید. رهبران جدید تهران پس از انقلاب، زیمبابوه را خط مقدم مبارزه با آپارتاید می‌دانستند و در این مبارزه شرکت کردند. در سال ۱۹۸۲، ایران دفتر نمایندگی خود را در هراره برای کمک به دولت زیمبابوه پس از استقلال این کشور افتتاح کرد. ایران همچنین به تأمین مالی و بازسازی سازمان پخش ملی زیمبابوه کمک کرد. روابط بین زیمبابوه و ایران در اجلاس سران جنبش عدم تعهد در حراره در سال ۱۹۸۶ و پس از آن با حضور رئیس‌جمهور آیت الله خامنه‌ای پیشرفت کرد. رئیس‌جمهور ایران در این سفر بر کمک ایران به کشورهای خط مقدم آفریقایی که با آپارتاید مبارزه می‌کنند تأکید کرد و متعهد شد که از تجاوز قدرت‌های خارجی به این کشورها جلوگیری کند. ایران در ادامه سه نامه ارسال کرد که شامل طرح‌هایی برای مبارزه با رژیم آپارتاید آفریقای جنوبی بود، از جمله ایجاد یک صندوق دولتی برای کمک به مبارزان ضد آپارتاید آفریقای جنوبی، بازسازی بنادر در زامبیا و زیمبابوه، و تلاش برای پایان دادن به وابستگی این کشورها به بازارهای آفریقای جنوبی. پس از این دیدار، زیمبابوه از توافق آتش‌بس بین ایران و عراق حمایت کرد. در سال‌های بعد، رؤسای جمهور رفسنجانی، خاتمی و احمدی‌نژاد به زیمبابوه سفر کردند و رئیس‌جمهور رابرت موگابه نیز برای ایجاد روابط ویژه چندین سفر دولتی به ایران داشت. موگابه در سال ۱۹۹۶ با رئیس‌جمهور رفسنجانی همکاری نزدیکی برقرار کرد و روابط صمیمانه‌ای با خاتمی داشت. در سال ۲۰۱۷، در جریان سفر رئیس‌جمهور موگابه به تهران برای شرکت در مراسم تحلیف رئیس‌جمهور روحانی، زیمبابوه و ایران توافق کردند که یک کمیسیون مشترک برای مبارزه با تروریسم ایجاد کنند. در سال ۲۰۱۸، دولت جدید زیمبابوه تحت رهبری رئیس‌جمهور امرسون منانگاگوا بار دیگر بر ضرورت گسترش روابط با ایران تأکید کرد. در سال ۲۰۱۹، دو کشور بر روابط قوی خود تأکید کردند و به همکاری‌های سیاسی و بین‌المللی خود ادامه

دادند، به‌ویژه در مواجهه با تحریم‌های بین‌المللی (https://www.tehrantimes.com). علاوه بر این، زیمبابوه و ایران همکاری‌های فرهنگی مشترک از جمله برگزاری نمایشگاه‌های هنری، تأسیس تعاونی معلمان و ایجاد جامعه دوستی را ترویج کردند. دو کشور روابط خود را در زمینه‌های مختلف گسترش دادند که شامل برنامه‌های جوانان، ورزش، برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی، صنعت سینما و تسهیل تبادل دانشجو و دانشمندان بود. این همکاری‌ها شامل برگزاری هفته‌های فرهنگی، گسترش کتابخانه‌ها، همکاری در نشر کتاب‌ها و تبادل هنرمندان، مصنوعات، میکروفیلم‌ها و اسلایدها بود. ایران به‌ویژه تبادل دانشمندان مسلمان با زیمبابوه را تشویق کرد، جایی که شیعیان به دنبال فرصت‌های تحصیلات عالی با کمک ایران بودند. برخی از آن‌ها رادیکالیسم اسلامی را که توسط مسلمانان سنی انجام می‌شد محکوم کردند و مساجد، مراکز اسلامی، دانشگاه‌ها و کلاس‌های آموزشی برای جوانان مسلمان زیمبابوه تأسیس کردند. با این حال، فعالیت‌های مذهبی ایران در زیمبابوه به دلیل جمعیت اندک مسلمان این کشور، که شامل تنها حدود ۱۰۰۰ شیعه، عمدتاً از جوامع ایرانی، لبنانی و پاکستانی تبار بود، محدود شد (https://bit.ly/322Cf0N).

نتیجه‌گیری

روابط دیپلماتیک و اقتصادی ایران با کشورهای آفریقای شرقی طی سال‌های اخیر تحت تأثیر چند عامل کلیدی قرار گرفته است. این روابط از یک سو به دلایل سیاسی و امنیتی، و از سوی دیگر به علت جلب فرصت‌های اقتصادی و تجاری در قاره آفریقا، رشد یافته است. روابط ایران با کشورهای آفریقای شرقی، از جمله اتیوپی، سودان، سومالی، و کنیا، عمدتاً بر مبنای اصولی چون عدم مداخله در امور داخلی، حمایت از کشورهای در حال توسعه، و تلاش برای ایجاد تعادل در سیاست‌های بین‌المللی استوار بوده است. در این زمینه، ایران تلاش کرده است که با استفاده از دیپلماسی فعال، مناسبات خود را با این کشورهای مهم تقویت کند. ایران در تلاش است تا جایگاه خود را در قاره آفریقا به‌ویژه در میان کشورهای آفریقای شرقی ارتقا دهد و در مقابل کشورهای غربی که از نظر اقتصادی و سیاسی

در این منطقه نفوذ دارند، رقبای جدیدی برای خود ایجاد کند. همچنین ایران با توجه به سابقه‌اش در سیاست‌های ضد استعماری و همگرایی‌های جنوبی-جنوبی، روابط خود را با این کشورها گسترش داده است.

از نظر اقتصادی، ایران به دنبال بهره‌برداری از منابع طبیعی غنی کشورهای آفریقای شرقی، از جمله نفت، گاز، کشاورزی، و منابع معدنی است. از سوی دیگر، آفریقای شرقی نیز به محصولات و خدمات ایرانی از جمله نفت، پتروشیمی، مهندسی، و فناوری‌های نوین نیاز دارد. همچنین، ایران از طریق ایجاد زیرساخت‌های تجاری و اقتصادی در این منطقه، به دنبال تقویت روابط تجاری دوطرفه است. ایران در برخی کشورها اقدام به سرمایه‌گذاری در پروژه‌های توسعه‌ای کرده است، به‌ویژه در زمینه ساخت سدها، پروژه‌های انرژی، و ایجاد مراکز آموزشی و بهداشتی.

یکی از مهم‌ترین چالش‌ها، مشکلات اقتصادی داخلی ایران و تحریم‌های بین‌المللی است که تأثیر منفی بر توانمندی‌های مالی و تجاری کشور در عرصه بین‌المللی می‌گذارد. این مسئله ممکن است در بعضی موارد موانعی برای رشد روابط اقتصادی با کشورهای آفریقای شرقی ایجاد کند. همچنین، رقابت با سایر کشورهای قدرتمند مانند چین و هند که به شدت در حال گسترش روابط اقتصادی خود با آفریقا هستند، می‌تواند فرصتی را که ایران برای گسترش روابطش می‌بیند، محدود کند. در مقابل، ایران می‌تواند از ظرفیت‌های بالقوه این منطقه برای افزایش صادرات کالا و خدمات خود بهره‌برداری کند. از آنجا که کشورهای آفریقای شرقی هنوز در حال توسعه هستند و نیازمند فناوری‌های نوین و محصولات صنعتی هستند، ایران می‌تواند از این فرصت برای ارائه محصولات و خدمات خود استفاده کند. روابط دیپلماتیک و اقتصادی ایران با کشورهای آفریقای شرقی در مجموع دارای پتانسیل‌های زیادی است، اما برای رسیدن به نتایج مطلوب، نیاز به مدیریت صحیح چالش‌ها و بهره‌برداری از فرصت‌ها وجود دارد. تقویت همکاری‌ها در زمینه‌های تجاری، توسعه‌ای، و آموزشی می‌تواند به تقویت جایگاه ایران در این منطقه منجر شود. با وجود محدودیت‌ها، ایران می‌تواند از روابط خود با کشورهای آفریقای شرقی

به‌عنوان یک پل استراتژیک برای گسترش نفوذ خود در قاره آفریقا و حتی در سیاست‌های جهانی استفاده کند.

منابع و مأخذ

- 100 Iranians with passports from the Comoros Islands. (2018, July 1). Tabnak. Retrieved from <https://bit.ly/3mAP6AS>
- Admitting non-Iranian students in University of Malayer for second semester of 94–95. (2016). Malayer University. Retrieved from <https://malayeru.ac.ir/portal/home/?news/20926/79249/46745>
- AFRAN. (n.d.). Ethiopia ties with Iran. Retrieved from <http://www.afran.ir/modules/publisher/item.php?itemid=352>
- AFRAN. (n.d.). Madagascar ties with Iran. Retrieved from <http://www.afran.ir/modules/publisher/item.php?itemid=573>
- Agriculture Jihad Ministry. (1395, Esfand 8). Ways to expand fishery cooperation between Iran and Madagascar. Retrieved from <https://bit.ly/2RrTzKA>
- Ahl al-Bayt Assembly. (2011, September 12). Kenyan cleric: Shia population rapidly increasing in Kenya. Retrieved from <https://en.abna24.com/service/ahb/archive/2011/09/12/265224/story.html>
- Akasheh, A., & Izady, M. (1997). Review of Abdul H. M. Sheriff, (ed.) 1995. The International Journal of Kurdish Studies, 10(1-2), 161–166.
- Al-Diyabu, J. (2009, May 5). Zambia: Examination of 30 years of ties between Iran and Africa; Interesting prediction of leader about Zambia. Organization for Islamic Culture and Communications.
- Al-Diyabu, J. (2016, May 23). Zambia ‘worried at Iran’s attempts to spread sectarianism in Africa.’ Saudi Gazette. <https://english.alarabiya.net/en/News/middle-east/2016/05/23/Zambia-worried-at-Iran-s-attempts-to-spread-sectarianism-in-Africa>
- Alidina, M. M. H. (1993). The Persian factor in Kiswahili. AFRICA EVENTS, May, 30–31.

- Allen, J. de V. (1993). *Swahili Origins: Swahili Culture and the Shungwaya Phenomenon*. London & Athens, Ohio.
- Allen, J. W. T. (1971). *Tendi*. London, Nairobi & Ibadan.
- As sanctions bit, Iranian executives bought African passports. (2018, June 29). Reuters. Retrieved from <https://www.reuters.com/investigates/special-report/iran-passports-comoros/>
- Askar, A. (2020, July 28). The Growing Relationship Between Iran and Al-Shabaab Movement in Somalia: Motives and Potential Consequences. Emirates Policy Center. Retrieved from <https://epc.ae/topic/the-growing-relationship-between-iran-and-al-shabab-movement-in-somalia-motives-and-potential-consequenc>
- Athumani, H. (2015, March 2). Uganda, Iran's 'coalition against domination.' AA News. <https://www.aa.com.tr/en/politics/uganda-irans-coalition-against-domination/78>
- Barnes, D. (2013, August 21). Alleged Iranian uranium deal with Zimbabwe may revive sanctions debate. Nuclear Threat Initiative. <https://www.nti.org/gsn/article/alleged-iranian-uranium-deal-zimbabwe-may-revive-sanctions-debate/>
- Chehabi, H. E. (2016). South Africa and Iran in the apartheid era. *Journal of Southern African Studies*, 42(4), 687–709.
- Chikwati, E. (2020, November 27). Zimbabwe: Iran, Zim to strengthen ties. All Africa.
- Chittick, N. (1968). The Coast Before the Arrival of the Portuguese. In B. A. Ogot & J. A. Kieran (Eds.), *ZAMANI* (pp. 100–118). Nairobi.
- Development of Iran and Burundi University ties. (2016, June 21). Iranian Students' News Agency. Retrieved from <https://www.isna.ir/news/95040106583/>
- Djibouti: Iran built its parliament; it joined the Saudi coalition. (2015, May 23). Asr Iran.

- Dolat. (1389, Dei 13). Government's agreement to lift visas for one month stays with Cambodia and Malawi. Retrieved from <http://dolat.ir/detail/197256>
- Fallahi, E. (2019, July 24). Iran seeking deeper trade ties with East Africa. Tehran Times. Retrieved from <https://www.tehrantimes.com/news/438525/Iran-seeking-deeper-trade-ties-with-East-Africa>
- Farrar-Wellman, A. (2009, January 17). Eritrea-Iran foreign relations. Critical Threats. Retrieved from <https://www.criticalthreats.org/analysis/eritrea-iran-foreign-relations>
- Foreign Minister of Uganda emphasized expanding relations with Iran. (2020, December 11). Islamic Republic News Agency. <https://bit.ly/3dOm4t>
- Fraser-Rahim, M., & Fatah, M. (2020, July 17). In Somalia, Iran is Replicating Russia's Afghan Strategy. Foreign Policy. Retrieved from <https://foreignpolicy.com/2020/07/17/iran-aiding-al-shabab-somalia-united-states/>
- Freeman-Grenville, G. S. P. (Ed.). (1962). The East African Coast: Select Documents from the First to the Earlier Nineteenth Century (2nd edn. 1966). London & Oxford.
- Fumbuka Ng'wanakilala. (2012, August 11). Tanzania confirms it reflagged 36 Iranian ships, to deregister them. Reuters. <https://in.reuters.com/article/tanzania-iran/update-2-tanzania-confirms-it-reflagged-36-iranian-ships-to-deregister-them-idINL6E8JC00D20120812>
- Germany to examine violation of arms embargo on Syria. (2012, April 4). DW. Retrieved from <https://www.dw.com/fa-ir>
- Government of Mauritius. (2017, October 11). Mauritius and Iran Explore Avenues of Economic and Cultural Cooperation. Retrieved from <http://www.govmu.org/English/News/Pages/Mauritius-and--Iran-explore--avenues-of-economic-and-cultural-cooperation-.aspx>
- Hamdun, S., & King, N. (1975). Ibn Batuta in Black Africa. London.

- Head of Parliament: Iran's Sustainable Security to Pave the Way for Developing Relations with Madagascar. (2017, Mordad 14). Shakhe Sabz. Retrieved from <http://shakhesabz.ir/news/64824>
- Hunvick, J. O. (1970). The term 'Zanj' and its derivatives in a West African Chronicle. In D. Dalby (Ed.), *Language and History in Africa* (pp. 102–108). New York.
- Iran and Djibouti relations. (2015, May 23). Asr Iran.
- Iran and Uganda cooperative sector economic cooperation to expand. (2010, June 7). Informational Staff of Central Cooperative Chamber of Iran. <https://www.icccoop.ir/site/Page.aspx?mID=1731&Page=News/Shownews&NewsId=311>
- Iran Exports to Africa in First Seven Months. (2020, Azar 1). Donya-e-Eqtasad. Retrieved from <https://bit.ly/3saPoPX>
- Iran to Re-Open Embassy in Maputo After Twenty Year Lapse. (2017, June 27). Club of Mozambique. Retrieved from <https://clubofmozambique.com/news/iran-to-re-open-embassy-in-maputo-after-twenty-year-lapse/>
- Iran. (2020, February 5). Iran, Zimbabwe discuss expansion of trade cooperation. Tehran Times. <https://www.tehrantimes.com/news/444871/Iran-Zimbabwe-discuss-expansion-of-trade-co-op>
- Iranian Fishermen in Mozambique. (2020, September 25). Tabnak. Retrieved from <https://bit.ly/3wLx4Ai>
- Khaneh Mellat. (1396, Bahman 3). Guinea Bissau seeks cooperation with Iran in car manufacturing and steel industry.
- Knappert, J. (1979). *Four Centuries of Swahili Verse*. Leiden.
- Knappert, J. (1983). Persian and Turkish loan words in Swahili. *SUGIA, Sprache und Geschichte in Afrika*, 5, 11–143.
- Lefebvre, J. A. (2012). Somalia's ties with Iran. *Middle East Policy Journal*, 19(2), 226–227.
- Level of Iran relations with Africa and people of Zanzibar. (2017, July 15). Mehr News Agency. <http://www.shiafrica.com/archive/1228>

- Lob, E. (2016). The Islamic Republic of Iran's foreign policy and construction Jihad's developmental activities in Sub-Saharan Africa. *International Journal of Middle East Studies*, 48(2), 313–338.
- Lob, E. (2022, April 11). Iran-Africa relations under Raisi: Salvaging ties with the continent. Middle East Institute. <https://www.mei.edu/publications/iran-africa-relations-under-raisi-salvaging-ties-continent>
- Lob, E. (2023, July 26). Raisi goes to Africa in search of allies for Iran. The Stimson Organization. <https://www.stimson.org/2023/raisi-goes-to-africa-in-search-of-allies-for-iran/>
- Lodhi, A. Y. (1973). *The Institution of Slavery in Zanzibar and Pemba* (Research Report No. 16). Nordic Africa Institute, Uppsala.
- Lodhi, A. Y. (1980). The Poetics of Swahili Proverbs. In L. Kalugila & A. Y. Lodhi (Eds.), *More Swahili Proverbs from East Africa* (pp. 85–94). Uppsala.
- Lodhi, A. Y. (1992). African settlements in India. *Nordic Journal of African Studies*, 1(1), 83–86.
- Lodhi, A. Y. (2000). A note on the Baloch in East Africa. In C. Jahani (Ed.), *Language in Society: Eight Sociolinguistic Essays on Balochi* (Proceedings of the International Conference of Balochi Studies, Uppsala, Aug. 1997, pp. 91–95). Uppsala.
- Lodhi, A. Y. (2000). *Oriental influences in Swahili: A study in language and cultural contacts*. Gothenburg: Department of Oriental & African Languages
- Magiran. (1387, Farvardin 28). In meeting with foreign minister of Malawi: President emphasizes ending oppressive world conditions. Retrieved from <https://www.magiran.com/article/1602845>
- Majlis. (1399, Aban 23). Bill on cultural, scientific, and technical agreement between the Islamic Republic of Iran and the Democratic Republic of Madagascar. Retrieved from <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/92077>
- Majlis. (2020, Aban 23). Bill on Cultural, Scientific, and Technical Agreement Between the Islamic Republic of Iran and the

Democratic Republic of Madagascar. Retrieved from <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/92077>

– Malawi and Iran Agricultural Relations Will Expand. (2014, Mordad 26). Islamic Republic News Agency. Retrieved from <https://www.irna.ir/news/81275892>

– Mar'I, N. (2017). Iran in the face of the international scramble for Africa. *Journal for Iranian Studies*, 1(2), 55-69.

– Moqavemati News. (1397, Mehr 24). Iran non-oil exports to Djibouti and Sudan more than the UK and France. Retrieved from <https://moqavemati.net/70211>

– Morton, F. (1990). *Children of Ham – Freed slaves and fugitive slaves on the Kenya Coast 1873 to 1907*. Boulder, CO; San Francisco, CA; & Oxford, UK.

– Msaddek, H. (2019, October 26). The challenges of peace and security in the Red Sea. *The Arab Weekly*. Retrieved from <https://the arabweekly.com/challenges-peace-and-security-red-sea>

– Naeni, A. (2022, July 31). Iran's renewed Africa's policy: Raisi's ambition and the perception of the Western decline. Middle East Institute. <https://www.mei.edu/publications/irans-renewed-africa-policy-raisis-ambition-and-perception-western-decline>

– Naval Maneuver to Fight Piracy in Indian Ocean to be Held. (2019, Aban 21). Islamic Republic of Iran News Agency. Retrieved from <https://tinyurl.com/bcdy546a>

– Organization for Islamic Culture and Communications. (2020, November 25). Africa is culturally important to Iran Zamin/In conversation with Amir Bahram Arab Ahmadi. Organization for Islamic Culture and Communications. <http://icro.ir/index.aspx?pageid=11751&newsview=340193>

– Prins, A. H. J. (1967). *The Swahili-speaking peoples of Zanzibar and the East African Coast: Ethnographic survey of Africa*. IAI. London.

– Quds Online. (1391, Tir 31). A look at Iran's relations with the African continent throughout history. Retrieved from <http://www.qudsonline.ir/news/60071>

- Radio Farda. (1397, Esfand 5). Kenya blocked accounts of Iranian business members. Retrieved from <https://www.radiofarda.com/a/29787822.htm>
- Reuters. (2017, March 22). Iran steps up support for Houthis in Yemen's war – Sources. Retrieved from <https://www.reuters.com/news/picture/exclusive-iran-steps-up-support-for-hout-idUSKBN16S22R>
- Ricks, T. M. (1970). Persian Gulf seafaring and East Africa. *International Journal of African Historical Studies*, 3, 345-350.
- Rizwi, S. S. A. (1975). A note on Shi'a connections with early history of East Africa. In S. Hamdun & N. King (Eds.), *Ibn Batuta in Black Africa* (pp. 84-88). London.
- Rwanda President Stressed Country's Will to Expand Relations with Iran. (2007, Dei 28). Islamic Republic of Iran News Agency. Retrieved from <https://www.irna.ir/news/82800426>
- Salehi. (2012, November 15). Re-opening of Iran Embassy in Somalia to facilitate cooperation. Islamic Republic News Agency. <https://en.irna.ir/news/80415847/Salehi-Re-opening-of-Iran-Embassy-in-Somalia-to-facilitate-cooperation>
- Schmitt, E., & Gibbons-Neff, T. (2020, January 5). 3 Americans die in Shabab attack on Kenyan base. *New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2020/01/05/world/africa/al-shabab-camp-simba-kenya.html>
- Seychelles Ties with Iran. (n.d.). AFRAN. Retrieved from <http://www.afran.ir/modules/publisher/item.php?itemid=549>
- Seyyed Moradi, S. A. (1399, Shahrivar 29). Shias in Madagascar. Shia in Africa. Retrieved from <http://shiafrica45.blogfa.com>
- Shahvar, S. (2020). Iran's global reach: The Islamic Republic of Iran's policy, involvement, and activity in Africa. *Digest of Middle East Studies*, 29(1), 53–75.
- Somalia's Al-Shabaab Plans to Send Uranium to Iran. (2017, September 5). *Middle East Monitor*. Retrieved from

<https://www.middleeastmonitor.com/20170905-somalias-al-shabaab-plans-to-send-uranium-to-iran/>

- South Sudan: Roots and consequences of cessation. (2011, July 12). IR Diplomacy. <http://irdiplomacy.ir/fa/news/1456>
- Spear, T. (1984). The Shirazi in Swahili traditions, culture, and history. *History in Africa*, II, 299-300.
- Steele, R. (2021). Two kings of kings: Iran-Ethiopia relations under Mohammad Reza Pahlavi and Haile Selassie. *The International History Review*, 43(6), 1375–1392.
- Strandes, J. (1973). *The Portuguese period in East Africa* (J. S. Kirkman, Ed.; J. Wallwork, Trans.). Nairobi.
- Sudan Tribune. (2005, February 15). Iran, Ethiopia keen to expand investment, trade relation. Retrieved from <https://sudantribune.com/spip.php?article802>
- Sudan Tribune. (2005, February 15). Iran, Ethiopia keen to expand investment, trade relation. Retrieved from <https://sudantribune.com/spip.php?article8027>
- Tanzania ties with Iran. (n.d.). AFRAN. <http://www.afran.ir/modules/publisher/item.php?itemid=345>
- Tanzania-Iran relations: Changing the dynamics. (2015, February 16). Financial Tribune. <https://financialtribune.com/articles/economy-domestic-economy/11322/tanzania-iran-relations-changing-the-dynamic>
- Tartar, M. R. (1391, Bahman 17). A look at the history of relations between Iran and Ethiopia. Retrieved from <http://addisababa.icro.ir/index.aspx?siteid=166&pageid=34929>
- Tehran Chamber of Commerce, Industries, Mines and Agriculture. (2016, August 9). Marketing for Iran Petrochemical Products in Black Continent. Retrieved from <http://www.tccim.ir/news/PrintPage.aspx?nid=46723>
- Tehran Times. (2002, June 18). Welcoming of Largest Trade Delegates from Mali and Mauritius by Iran Expo; Iran, Mauritius Keen on Expansion of Mutual Ties. Retrieved from

<https://www.tehrantimes.com/news/81828/Iran-Mauritius-Keen-on-Expansion-of-Mutual-Ties>

- The World Guide - A View From The South. (1997/1998). Instituto del Tercer Mundo & New International Publishers. Oxford.
- Tominaga, C., & Sheriff, A. H. M. (1990). The ambiguity of Shirazi ethnicity in the history and politics of Zanzibar. *Christianity and Culture*, 24, 1-37. Sendai, Japan.
- U.S. Sanctions Eight Senior Iranian Officials Over Ties to Missile Attacks. (2020, January 10). Middle East Eye. Retrieved from <https://www.middleeasteye.net/news/us-sanctions-senior-iranian-officials-allegedly-linked-missile-attacks>
- UK Team Helps Free Iranian Hostages from Somali Pirates. (2020, August 27). Arab News. Retrieved from <https://www.arabnews.com/node/1725431/middle-east>
- Wansbrough, J. (1970). Africa and the Arab geographers. In D. Dalby (Ed.), *Language and History in Africa* (pp. 89-101). New York.
- Wastnidge, E. (2011). Détente and dialogue: Iran and the OIC during the Khatami Era (1997–2005). *Politics, Religion & Ideology*, 12(4), 413–431.
- Zarif: Iran ready to cooperate with friendly countries to fight terrorism. (2015, January 5). Kayhan. Retrieved from <http://kayhan.ir/fa/news/36826>
- Zarif: Iran supports political stability in Burundi. (2016, August 15). The Iran Project. Retrieved from <https://theiranproject.com/blog/2016/08/15/zarif-iran-supports-political-stability-burundi/>
- Zhi, M. (2020, November 3). Expansion of media cooperation between Iran and Uganda in the Islamic sphere. *International Quran News Network*. <https://tinyurl.com/56duk3kx>
- Zimbabwe ties with Iran. (n.d.). AFRAN. <http://www.afiran.ir/modules/publisher/item.php?itemid=486>